

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA HISTORIE

Průběh roku 1968 a důležité události roku 1969 na Tachovsku

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Tereza Marešová

Obor Historie se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: PhDr. Miroslav Breitfelder, Ph.D.

Plzeň 2021

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, dne .....

.....

Tereza Marešová

Poděkování

Chtěla bych poděkovat panu PhDr. Miroslavu Breutfelderovi, Ph.D. za odborné vedení mé bakalářské práce a cenné rady, které mi poskytl. Dále děkuji panu Mgr. Janu Edlovi za podporu, věnovaný čas a pomoc se zpracováním archivních materiálů.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se věnuje období částečného uvolňování komunistického režimu v roce 1968 a počátku normalizace roku 1969. Uvádí čtenáře do atmosféry převratného roku 1968 v Československu a na Tachovsku. Po shrnutí událostí atmosféry před a po srpnové okupaci vojsky Varšavské smlouvy v roce 1968 se práce zabývá podstatnými událostmi roku 1969, jako byl čin Jana Palacha nebo atmosféra při prvním výročí srpnové okupace, jak v republice, tak v okrese Tachov. Práce je podložena archiváliemi a ostatními autorem dostupnými materiály a informacemi.

ABSTRACT

Title: The course of 1968 and important events of 1969 in Tachov region

The subject of this bachelor's thesis deals with the partial liberation of the communist regime in 1968 and the beginning of normalization in 1969. It introduces the atmosphere of the revolutionary year 1968 in Czechoslovakia and the Tachov region. After summarizing the events of the atmosphere before and after the Warsaw Pact army invasion of Czechoslovakia and suppressing the Prague Spring movement in August 1968, the work deals with significant events in 1969, such as the act of Jan Palach or the atmosphere during the first anniversary of the August occupation, both from the perspective of Czechoslovakia and the Tachov district. The thesis is based on work with archives and other materials and information available to the author.

KLÍČOVÁ SLOVA

Tachovsko, Planá, 1968, 1969, komunismus, ČSSR, komunistický režim, totalita, počátky normalizace, okupace, socialismus s lidskou tváří

KEY WORDS

Tachov region, Plana, 1968, 1969, communism, CSSR, communist regime, totalitarianism, beginnings of normalization, occupation, socialism with a human face

Obsah

Úvod	7
1 1968	8
1.1 Atmosféra před změnou	8
1.2 Pražské jaro	9
1.3 Události před okupací	11
1.4 Okupace 1968	12
1.4.1 Vysočanský sjezd	13
1.4.2 Moskevský protokol	13
1.5 Atmosféra po okupaci — počátek normalizace	14
1.5.1 Represe	15
1.5.2 Listopadové plénum	16
1.5.3 Studentská stávka	16
2 1969	17
2.1 Federalizace Československa	18
2.2 Jan Palach	18
2.3 Hokejové utkání ČSSR vs. SSSR	19
2.4 Gustáv Husák tajemníkem	19
2.5 Výročí okupace	20
3 Tachovsko 1968–1969	21
3.1 Pohled na vývoj v roce 1968	21
3.1.1 Tachovsko před změnou	21
3.1.2 Polednový vývoj	22
3.1.3 Období před okupací	25
3.1.4 Okupace	26
3.2 Projev tajemníka OV KSČ o vývoji Tachovska	29
3.2.1 Vyjádření Z. Talafy k polednovému vývoji	29

3.2.2	Cíle pro budoucí směřování 1969.....	31
3.3	Události roku 1969.....	33
3.3.1	Jan Palach a zpráva o situaci	33
3.3.2	Opatření na jaře 1969	34
3.3.3	Emigrace z ČSSR	35
3.3.4	Situace v okrese Tachov během srpnového výročí	35
3.3.5	Kádrová práce.....	38
	Závěr.....	40
	Summary.....	41
	Seznam použitých zdrojů.....	42
	Seznam použitých zkratek	47
	Seznam příloh.....	49

Úvod

Rok 1968 převrátil reformní směřování československé společnosti vzhůru nohama. Během okupace vojsky Varšavské smlouvy, která začala v noci z 20. na 21. srpna 1968, přišla většina obyvatel o důvěru ve svou vládu a snad ještě hůř se dalo vyrovnat se ztrátou svobody a naděje na lepší budoucnost společnosti. Napjatá situace vyvrcholila během snah o vzdor v průběhu roku 1969. Tento rok udal cestu budoucího politického směřování v zemi a vedl ji k počátkům normalizace poměrů, zavádění čistek ve straně, zaměstnáních, obnovení cenzury nebo zrušení některých zájmových a politických organizací. Bakalářská práce se zaměřuje na důležitou cestu roku 1968, která vedla Československo od reformu k podřízení se konzervativní politice Sovětského svazu.

Přelomové události let 1968–1969 se samozřejmě odrazily také v okrese Tachov, byť nikoliv s intenzitou srovnatelnou s většími centry. Tachovsko se od roku 1966 potýkalo s rostoucím poklesem obyvatelstva a bylo potřeba soustředit pozornost spíše na hospodářskou než politickou situaci, a to například výstavbu bytů a zlepšení životních podmínek obyvatelstva. To také určovalo cíle jednání jak stranických, tak státních orgánů v okrese. Plánovaná demokratizace komunistické politiky se ovšem nevyhnula ani zdejšímu regionu, což se nejvíce odráželo v jediných okresních novinách – Tachovské jiskře. Srpnové události přinesly i v okrese Tachov krátkodobé vzednutí odporu veřejnosti proti okupaci, ale ten během podzimu 1968 postupně slábl a přecházel v apatii. Rokem 1969 naopak začala plíživě i do okresu Tachov vstupovat normalizace.

Práce se zabývá obdobím vzestupu demokratizačních tendencí a následného pádu do normalizačního prostředí. Cílem bylo uvést informace o tachovském okrese do souvislosti a kontextu tehdejší doby s pomocí dostupných internetových, knižních a archivních materiálů.

Práce je určena pro všechny, kteří se zajímají o dějiny Československa a zejména o jejich moderní historii přiblíženou na příkladu odlehlého okresu na západní hranici.

1 1968

1.1 Atmosféra před změnou

Po druhé světové válce bylo Československo jednou z nejméně válečnými událostmi zasažených zemí v Evropě. Oproti daleko více postiženým zemím tak měla republika jistý „náskok“, který se ovšem za 20 let budování socialismu zcela vytratil a část lidí začala pochybovat o funkčnosti socialismu. Nejen nefunkční hospodářství, ale hlavně střetávání ideálů se skutečností spoustu lidí rozčarovalo. Lidé denně čelili upřednostňování stranické legitimace před pracovitostí či odborností. Opakem byla ideologie rovnostářství, kdy se měl každý pracovník, bez ohledu na kvality a odvedenou práci, odměňovat stejným dílem.¹

Rovněž boj za práva žen byl odsunut na druhou kolej, byť formálně byl stále vzýván. Oslavy dne žen se stávaly rutinou a ženy již pracovaly, spíše protože pracovat musely. Vysoce vzdělaných žen přibývalo, ale jejich množství ve vedoucích pozicích klesalo. Rodina odkázaná na jeden plat již nebyla běžná a patřila mezi ty chudší. I přes rovnostářství bývala výplata žen nižší.² Velký důraz byl kladen rovněž na mládež. Tehdejší prezident Antonín Novotný mládež často označoval za naději národa, avšak jen do doby, kdy se upravená nadšeně účastnila schůzí Československého svazu mládeže.

Pravda o 50. letech započala rozchod kulturní a vědecké inteligence se stávajícím vedením Antonína Novotného i post stalinistickým modelem socialismu.³ Kolektivizované zemědělství umocňovalo nesoběstačnost republiky ve výrobě potravin, průmyslové výrobky nebyly vždy konkurenceschopné, neefektivní výroba kolektivizovaného zemědělství vytvářela iluzi, že na vině je nedostatek pracovní síly. Úroveň průmyslu za rakousko-uherské monarchie a 1. republiky byla pryč a modernější industriální základna byla do určité míry spíše na Slovensku. Až v roce 1967 se začíná formovat snaha o ekonomické reformy v čele s Otou Šikem. Na sjezdech Komunistické strany Sovětského svazu se postupně začala objevovat vlna

---

1 VANČURA, Jiří. *Naděje a zklamání: Pražské jaro 1968*. Praha: Mladá fronta, 1990, s. 11. ISBN 80-204-0179-2.

2 Tamtéž, s. 13.

3 KURAL, Václav. *Československo roku 1968, 1. díl: Obrodný proces*. Praha: Parta, 1993, s. 11–12. ISBN 80-901337-9-7.

kritiky stalinismu, která dala podnět k šíření tvůrčí svobody, svobodnému projevu a bádání, byť vše bylo samozřejmě omezeno mantinely stávajícího režimu.⁴

Přesto se např. studentské akce jako majáles neuskutečňovaly bez přítomnosti policie. Docházelo k demonstracím např. v roce 1967 „strahovská demonstrace“,⁵ jejíž násilné potlačení také negativně ovlivnilo vztah studentů ke společenskému vývoji.⁶

Za další převratnou událost můžeme považovat IV. sjezd Svazu československých spisovatelů 27. června 1967, při kterém někteří spisovatelé vyslovili nesouhlas s přerušením diplomatických vztahů ČSSR s Izraelem a následnou diskuzi o odpovědnosti spisovatelů za národní existenci, či výhrady k současným poměrům (politice KSČ). Někteří byli ze strany vyloučeni a nemohli publikovat, někteří dostali jen stranické tresty.⁷

1.2 Pražské jaro

Počátkem roku 1968 bylo v KSČ 1 650 000 členů a během dalších dvou let klesl počet o 120 000 lidí, ať už z vlastní vůle či nikoliv.⁸ Obrodný proces KSČ začal mnohem dříve než v lednu 1968, ale právě rok 1968 je znám jako rok, kdy docházelo ke snahám o vnesení lidského, demokratičtějšího přístupu do socialistického systému. Toto období snahy o změny se také často označuje jako „socialismus s lidskou tváří“. Reformní komunisté se i přes dílčí reformy ve společnosti snažili udržet vedoucí úlohu KSČ.⁹

Za hlavní impuls pražského jara můžeme považovat snahu o ekonomickou reformu, kdy dlouhodobá nefunkčnost centrálně řízené ekonomiky sovětského typu měla za následek výkyvy v hospodářství. Jako příklad lze uvést selhání prvního a třetího pětiletého plánu, opakované přebytky a nedostatky zboží na trhu, přemrštěný rozsah těžkého průmyslu a další. Otevřeným připouštěním ekonomických problémů a nutnosti reforem se však také otevřel

---

4 BĚLINA, Pavel aj. *Dějiny zemí Koruny české. II., Od nástupu osvícenství po naši dobu*. Praha: Paseka, 1992, s. 281. ISBN 80-85192-28-4.

5 Strahovská demonstrace byla protestem proti výpadkům elektřiny na kolejích. Veřejná bezpečnost rozháněla studenty v Praze pomocí násilí. Demonstrace přinesla spousty zraněných a pronikla i do médií. VANČURA, Jiří. *Naděje a zklamání: Pražské jaro 1968*. Praha: Mladá fronta, 1990, s. 14. ISBN 80-204-0179-2.

6 VANČURA, Jiří. *Naděje a zklamání: Pražské jaro 1968*. Praha: Mladá fronta, 1990, s. 14. ISBN 80-204-0179-2.

7 DEJMEK, Jindřich aj. *Československo: dějiny státu*. Praha: Libri, 2018, s. 554–555. ISBN 978-80-7277-572-9.

8 PACNER, Karel. *Osudové okamžiky Československa*. Praha: Plus, 2018, s. 469. ISBN 978-80-259-0871-6.

9 RATAJ, Jan a HOUDA, Přemysl. *Československo v proměnách komunistického režimu*. Praha: Oeconomica, 2010, s. 177. ISBN 978-80-245-1696-7.

prostor pro veřejnou diskuzi, která ve výsledku vedla k většímu zapojení obyvatel do politického života, a snaha o reformy způsobila i rostoucí popularitu komunistické strany.¹⁰

Ani stranický systém nebyl spokojený se svým nejvyšším představitelem – prezidentem a 1. tajemníkem ÚV KSČ Antonínem Novotným. Nakonec byl A. Novotný donucen odstoupit z funkce 1. tajemníka ÚV KSČ a na tzv. lednovém plénu ÚV KSČ konaném 5. ledna 1968 byl nahrazen slovenským komunistou Alexandrem Dubčekem. A. Novotný však stále zůstal ve funkci prezidenta republiky. V průzkumu veřejného mínění v polovině února roku 1968 bylo hlavním požadavkem obsazovat na vedoucí pozice čestné a vzdělané lidi.¹¹

Nastal čas rezolucí a abdikací. V období jara se změna šířila dále i pod nátlakem rezolucí a nově nabytého sebevědomí občanské společnosti. Svě funkce začali skládat ministři, důstojníci a další osoby spjaté s A. Novotným až nakonec ÚV KSČ rozhodlo ve funkci prezidenta A. Novotného dne 30. března 1968 vystřídat armádním generálem Ludvíkem Svobodou. Prezident vzápětí jmenoval dne 8. dubna novou vládu v čele s dosavadním místopředsedou Oldřichem Černíkem. Vedoucí pozice byly obsazovány reformními osobnostmi. Do předsednictva ÚV KSČ byli zvoleni např. Josef Špaček,¹² František Kriegel¹³ a Josef Smrkovský,¹⁴ který zaujal místo předsedy Národního shromáždění.¹⁵

Začátkem února 1968 vyšla zpráva o tvorbě dokumentu akčního programu. Mělo dojít k reformě hospodářské, reformě konzervativního socialistického zřízení směřující k tzv. demokratizaci a k vypracování nové ústavy. Započal také vznik nových organizací jako

---

10 KOHOUTEK, Jiří a SLAVÍČEK, Jan. *Pražské jaro a normalizace jako případ zániku a restaurace totalitarismu*. In: *Jaro '68 a nástup normalizace: Československo v letech 1968–1971*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2017, s. 286–287. ISBN 978-80-87912-99-7.

11 VANČURA, Jiří. *Naděje a zklamání: Pražské jaro 1968*. Praha: Mladá fronta, 1990, s. 11–13. ISBN 80-204-0179-2.

12 Josef Špaček (1927–2004) byl absolventem obchodní akademie. V roce 1966 se stal členem ÚV KSČ. Od roku 1968 byl členem předsednictva, tajemníkem Ústředního výboru KSČ a od roku 1969 poslancem Sněmovny národů Federálního shromáždění a poslancem České národní rady. Roku 1968 podepsal moskevský protokol. V roce 1969 byl vyloučen z KSČ. MACH, Vladimír. Josef Špaček. In *Totalita.cz* [online]. [cit. 24-06-2021]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/vysvetlivky/o_spacekj.php

13 František Kriegel (1908–1979) vystudoval lékařskou fakultu v Praze. V roce 1966 se stal členem ÚV KSČ a v roce 1968 i členem předsednictva ÚV KSČ a předsedou ÚV NF. Patřil mezi představitele strany, kteří byli po okupaci odvezeni do Moskvy, ale jako jediný odmítl podepsat moskevský protokol. V květnu roku 1969 ho vyloučili z KSČ a v listopadu 1969 z Federálního shromáždění. Byl jedním z prvních, kteří podepsali Chartu 77. *Universum: všeobecná encyklopedie*. Praha: Odeon, 2002, s. 606. ISBN 80-207-1114-7.

14 Josef Smrkovský (1911–1974) se vyučil pekařem a po roce 1945 působil také jako předseda Národního pozemkového fondu či ministr lesního a vodního hospodářství. Od roku 1966 byl členem ÚV KSČ a na chvíli byl i členem předsednictva ÚV KSČ. Během pražského jara roku 1968 byl ve funkci předsedy Národního shromáždění ČSSR. Roku 1970 byl vyloučen ze strany. *Universum: všeobecná encyklopedie*. Praha: Odeon, 2002, s. 157. ISBN 80-207-1114-7.

15 DEJMEK, Jindřich aj. *Československo: dějiny státu*. Praha: Libri, 2018, s. 605–607. ISBN 978-80-7277-572-9.

Svaz vědeckých pracovníků, KAN (Klub angažovaných nestraníků), Klub 231.¹⁶ Akční program, který byl schválený na dubnovém zasedání ÚV KSČ, se hlásil k platnosti základních lidských práv jako je svoboda tisku, shromažďování, odmítání perzekuce občanů na základě jejich přesvědčení a mířil k samosprávě v podnicích.¹⁷ Byla zrušena cenzura a během 27. června 1968 před konáním okresních konferencí KSČ otiskly noviny „Prohlášení 2000 slov“,¹⁸ které nabádaly v pokračování reformního procesu bez ohledu na KSČ.

1.3 Události před okupací

Děni v Československu však se znepokojením sledovali představitelé ostatních států „východního bloku“. Na poradě konané dne 14. července 1968 ve Varšavě mezi NDR, SSSR, Bulharskem, Maďarskem a Polskem se jednalo o rozvolněné situaci v Československu. Tzv. varšavský dopis vymežil postup, jakým se měla československá komunistická strana řídit. Například zavedení kontroly tisku, potlačení pravicových sil do pozadí, ale také zastavení činnosti politických organizací vystupujících proti socialismu. Na konci července proběhla jednání politbyra ÚV SSSR a předsednictva ÚV KSČ v Čierné nad Tisou později také summit v Bratislavě. ÚV KSČ navrhla nová jednání a odmítla obvinění, vnější nátlak i zásahy do vnitřních záležitostí republiky.¹⁹

Československé vedení však nepočítalo s tím, že se chýlí k ozbrojenému zásahu. V Moskvě se zástupci pěti států 17. srpna shodli, že dojde k vojenské intervenci pro udržení socialismu v Československu. Záminku k invazi našli v Brežněvově doktríně a žádosti části československých činitelů o pomoc ve formě tzv. zvacích dopisů. Ty byly nalezeny až roku 1992 ve státním archivu Ruské federace.²⁰ „ (...) *V této těžké situaci se obracíme na vás, sovětské komunisty, vedoucí představitele KSSS a SSSR, s prosbou o poskytnutí účinné podpory a pomoci všemi prostředky, které máte k dispozici. (...)*“ stálo v dopise podepsaném

---

16 KURAL, Václav. *Československo roku 1968, 1. díl: Obrodný proces*. Praha: Parta, 1993, s. 113–114. ISBN 80-901337-9-7.

17 JEŽEK, Vlastimil, LUKEŠ, Klement a PROKŠ, Petr. *Čas normalizace: Československo v letech 1968-1989*. Praha: Fortuna, 1991, s. 8. ISBN 80-85298-10-4.

18 Prohlášení pod názvem „*Dva tisíce slov, které patří dělníkům, zemědělcům, úředníkům, vědcům, umělcům a všem*“ vyšlo 27. června 1968 v Mladé Frontě, Práci, Zemědělských novinách a Literárních listech. RŮŽIČKA, Daniel. Manifest 2000 slov. In *Totalita.cz* [online]. [cit. 11-06-2021]. Dostupné z: <http://www.totalita.cz/vysvetlivky/2000slov.php>

19 ŠVEJDOVÁ, Zuzana. Znovu 68: Pražské jaro nezůstalo bez povšimnutí. Dopis států Varšavské smlouvy vyjadřuje zneklidnění. In: *Radiozurnal.rozhlas.cz* [online]. 14. 07. 2018 [cit. 06. 06. 2021]. Dostupné z: <https://radiozurnal.rozhlas.cz/znovu-68-7542248/5>

20 PACNER, Karel. *Osudové okamžiky Československa*. Praha: Plus, 2018, s. 468–469. ISBN 978-80-259-0871-6.

Aloisem Indrou,²¹ Antonínem Kapkem²², Vasilem Biřakem²³, Drahomírem Kolderem²⁴ a Oldřichem Švestkou²⁵.

1.4 Okupace 1968

Dne 21. srpna 1968 překročila vojska Varšavské smlouvy hranice Československa a obsadila území ČSSR. Rekognoskace československého území proběhla již v rámci armádního cvičení, které se uskutečnilo v červnu a označovalo se jako cvičení „Šumava“.²⁶ Srpnová invaze byla označována krycím jménem „operace Dunaj“. Během prvního dne stály protesty život 58 obyvatel. Do konce roku zemřelo 157 Čechů a Slováků. Probíhaly kontroly, loupeže, krádeže, zadržení, prohlídky, automobilové nehody a znásilnění. Žádný sovětský voják se nedostal před československý soud.²⁷ Na československém území se nacházelo okolo 750 000 vojáků a 6000 tanků.²⁸ V jiném zdroji se mluví o 600 000 sovětských, maďarských, polských, východoněmeckých a bulharských vojácích a díky rozhodnutí vedení neklást odpor proběhla okupace v rámci možností klidně.²⁹ V noci z 20. na 21. srpna bylo do Moskvy sovětskými

---

21 Alois Indra (1921–1990) byl původně železniční úředník. V roce 1937 vstoupil do KSČ. Stal se ministrem dopravy a později byl zvolen do ÚV KSČ a od dubna 1968 byl členem sekretariátu ÚV KSČ a tajemníkem ÚV KSČ. Byl poslancem Národního shromáždění ČSSR, České národní rady a Sněmovny lidu Federálního shromáždění. Indra byl později obsazen do funkce předsedy Federálního shromáždění. *Universum: všeobecná encyklopedie*. Praha: Odeon, 2002, s. 289. ISBN 80-207-1114-7.

22 Antonín Kapek (1922–1990) vystudoval Fakultu strojního inženýrství ČVUT v Praze. Od roku 1958 byl členem ÚV KSČ. Zastával také funkci generálního ředitele pražského koncernu ČKD nebo vedoucího tajemníka městské organizace KSČ v Praze. Stal se poslancem v Národním shromáždění ČSSR a později Sněmovny lidu Federálního shromáždění ČSSR. MACH, Vladimír. Antonín Kapek. In *Totalita.cz* [online]. [cit. 14. 06. 2021]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/vysvetlivky/o_kapeka.php

23 Vasil Biřak (1917–2014) se vyučil krejčím v Hradci Králové. Stal se poslancem Národního shromáždění ČSSR a později také Federálního shromáždění. Ve své autobiografii tvrdí, že o okupaci Československa věděl již týden dopředu, popřel však podpis zvacího dopisu. *Universum: všeobecná encyklopedie*. Praha: Odeon, 2002, s. 254. ISBN 80-207-1114-7.

24 Drahomír Kolder (1925–1972) byl československý politik Komunistické strany Československa, poúnorový poslanec Národního shromáždění ČSSR a poslanec Sněmovny lidu Federálního shromáždění za normalizace. Působil i jako ministr s funkcí předsedy Výboru lidové kontroly. Jde o jednu z hlavních postav kolaboračního promoskevského proudu v KSČ během pražského jara v roce 1968. MACH, Vladimír. Drahomír Kolder. In *Totalita.cz* [online]. [cit. 24-06-2021]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/vysvetlivky/o_kolderd.php

25 Oldřich Švestka (1922–1983) pracoval jako dělník a později vystudoval obchodní akademii. Švestka byl novinářem a šéfredaktorem listu Rudé právo. Byl konzervativním komunistou a v roce 1971 se stal poslancem Sněmovny lidu Federálního shromáždění. RŮŽIČKA, Daniel. Oldřich Švestka. In *Totalita.cz* [online]. [cit. 14. 06. 2021]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/vysvetlivky/o_svestkao.php

26 Jednalo se o cvičení vojsk Varšavské smlouvy na území Československa konané 20.–30. června 1968. ŠACH, Jan. Vojenské cvičení ŠUMAVA, předzvěst konce Pražského jara '68. In *Vhu.cz* [online]. 04. 08. 2014 [cit. 14. 06. 2021]. <http://www.vhu.cz/vojenske-cviceni-sumava-predzvest-konce-prazskeho-jara-68/>

27 PACNER, Karel. *Osudové okamžiky Československa*. Praha: Plus, 2018, s. 467–469. ISBN 978-80-259-0871-6.

28 BĚLINA, Pavel aj. *Dějiny zemí Koruny české. II., Od nástupu osvícenství po naši dobu*. Praha: Paseka, 1992, s. 286. ISBN 80-85192-28-4.

29 PAŽOUT, Jaroslav. *1968 - Osmičky v dějinách českých zemí: doprovodná publikace k výstavě Labyrintem dějin českých zemí*. Praha: Národní archiv, 2018, s. 50. ISBN 978-80-7469-077-8.

vojsky odvezeno a internováno šest hlavních osobností Pražského jara (A. Dubček, O. Černík, J. Smrkovský, B. Šimon, J. Špaček, F. Kriegel).³⁰

1.4.1 Vysočanský sjezd

Pracovníci Městského výboru KSČ v Praze svolali 22. srpna 1968 mimořádný tzv. „vysočanský sjezd“ (někdy též označovaný jako XIV. mimořádný sjezd) KSČ za účelem výzvy o navrácení unesených představitelů, návrhu rezoluce proti okupaci, popření kontrarevoluce, stažení cizích vojsk z Československa a zvolení nového ústředního výboru. Sjezdu předsedal Věněk Šilhán.³¹ Mezi nově zvolené členy vedení samozřejmě patřilo i šest zatčených vedoucích představitelů strany, ale také Gustáv Husák, který byl v té době rovněž v Moskvě. Sjezd také vydal výzvy socialistům po celém světě o uspořádání generální stávky s cílem odchodu vojsk. Sjezd byl Sovětským svazem považován za ilegální.

Gustáv Husák odsoudil vysočanský sjezd na mimořádném sjezdu Komunistické strany Slovenska (KSS) konaném 26.–29. srpna 1968 kvůli nedostatečné účasti slovenských delegátů, ale zároveň už věděl, že českoslovenští představitelé se v Moskvě zavázali k jeho anulaci. Svůj postoj označoval jako realistickou politiku. Slováci odstoupili ze svých funkcí v ÚV KSČ, aby přijali místa v ÚV KSS a G. Husák se stal jeho prvním tajemníkem.³²

1.4.2 Moskevský protokol

Dne 23. srpna 1968 odletěl prezident Ludvík Svoboda na jednání s L. Břežněvem kvůli propuštění A. Dubčeka, O. Černíka a dalších československých představitelů. Místo plánovaného jednoho dne probíhala jednání v Kremlu až do 26. srpna 1968. Sovětským cílem bylo přesvědčit svět, že hrozilo nebezpečí kontrarevoluce a že mimořádný sjezd ÚV KSČ byl svolán ilegálně a rozhodnutí jsou neplatná. Již 25. srpna byly dohodnuty dva ústupky z československé strany. Prvním bylo, že Vysočanský sjezd je neplatný, trval na tom sám

---

30 BĚLINA, Pavel aj. *Dějiny země Koruny české. II., Od nástupu osvícenství po naši dobu*. Praha: Paseka, 1992, s. 286. ISBN 80-85192-28-4.

31 Věněk Šilhán (1927–2009) byl československý ekonom a člen KSČ. Byl jednou z hlavních postav vysočanského sjezdu KSČ a stál na straně reformního proudu. Během internace Alexandra Dubčeka v Moskvě ho zastupoval ve funkci 1. tajemníka ÚV KSČ. Po okupaci byl aktivním disidentem a podepsal např. Chartu 77. ŠILHÁN, Věněk. Zkušenost srpna 1968. In *Listy.cz* [online]. [cit. 24-06-2021]. Dostupné z: <http://www.listy.cz/archiv.php?cislo=124&clanek=041222>

32 RATAJ, Jan a HOUDA, Přemysl. *Československo v proměnách komunistického režimu*. Praha: Oeconomica, 2010, s. 308–309. ISBN 978-80-245-1696-7.

G. Husák, protože se ho neúčastnili delegáti ze Slovenska a druhým bylo stažení žádosti o projednání stížnosti na invazi podané Radě bezpečnosti OSN (Organizace spojených národů).³³

Poslední jednání proběhlo 26. srpna 1968. V tento den jednali představitelé v kompletní sestavě. Gustáv Husák kritizoval totalitní stalinistickou minulost KSČ, i když se na ní sám podílel. Jednání skončila podpisem rusky psaného patnáctibodového moskevského protokolu. Nepodepsal jediný československý představitel, a to František Kriegel. Československá strana se zavázala ke splnění následujících podmínek: zákaz činnosti protisocialistických organizací, odvolání žádosti o projednání sovětské intervence v OSN, opětovné zavedení cenzury médií, anulace mimořádného XIV. sjezdu a dalších vedoucích k normalizaci společnosti. Sovětská strana souhlasila s jednáním o odchodu vojsk, až dojde k normalizaci poměrů v ČSSR.³⁴

1.5 Atmosféra po okupaci — počátek normalizace

Obyvatelstvo se po návratu internovaných československých představitelů sice radovalo, ale rychle pochopilo, především po Dubčkově projevu, porážku a docházelo k demonstracím v ulicích. Po návratu z Moskvy si původně většina československého vedení myslela, že i přes moskevský dokument zůstanou některé reformní kroky uveřejněné v akčním programu zachovány a udrží se některé předsrpnové tendence, avšak neúspěšně. Postupně se naplňovaly sliby dané z moskevských jednání.³⁵

Na plenárním zasedání ÚV KSČ 31. srpna 1968 byl mimořádný XIV. sjezd KSČ prohlášen za neplatný a byly provedeny kádrové změny v předsednictvu ústředního výboru. Ze svých funkcí byli odvoláni jak představitelé konzervativního křídla E. Rigo, O. Švestka, A. Kapek, tak na druhé straně F. Kriegel, který jako jediný odmítl podepsat moskevský protokol či Č. Císař.³⁶ Pro budoucnost však bylo nejpodstatnější, že členem ÚV KSČ se znovu stal pozdější symbol normalizace Gustáv Husák.³⁷ Reformisté sice měli v 21členném předsednictvu ÚV KSČ převahu, ale na kvantitě nezáleželo, protože rozhodovací funkcí byla

---

33 HEIMANN, Mary. *Československo: stát, který zklamal*. Petrkov, 2020, s. 266–268. ISBN 978-80-87595-86-2.

34 RATAJ, Jan a HOUDA, Přemysl. *Československo v proměnách komunistického režimu*. Praha: Oeconomica, 2010, s. 284–287. ISBN 978-80-245-1696-7.

35 DEJMEK, Jindřich aj. *Československo: dějiny státu*. Praha: Libri, 2018, s. 627–628. ISBN 978-80-7277-572-9.

36 RATAJ, Jan a HOUDA, Přemysl. *Československo v proměnách komunistického režimu*. Praha: Oeconomica, 2010, s. 308. ISBN 978-80-245-1696-7.

37 MACHÁČEK, Michal. *Gustáv Husák*. Praha: Vyšehrad, 2019, s. 565. ISBN 978-80-7601-181-6.

pověřená výkonná pětka (L. Svoboda, O. Černík, A. Dubček, G. Husák a J. Smrkovský). Ti získali rozhodovací monopol, ale měli mezi sebou velice odlišné názory.³⁸ Datum konání řádného sjezdu KSČ byl odsunut a uskutečnil se až roku 1971.

1.5.1 Represe

Prvním krokem zpět k předlednovým pořádkům bylo znovuzavedení kontroly tisku. Začal fungovat Úřad pro tisk a informace. Hlavní činností bylo vést a kontrolovat činnost tisku, televize a rozhlasu. Ředitelem byl jmenován Josef Vohnout. Dne 13. září 1968 byla schválena sada zákonů omezujících shromažďovací právo, upravující vztah státu a sdělovacích prostředků či vymežující existenci stran, hnutí a spolků v rámci Národní fronty.³⁹ Nemohl být kritizován Sovětský svaz, musela být odstraněna hesla z fasád, slovo okupace bylo nahrazováno termínem „vstup vojsk“ a v říjnu byl vydán zákaz informování o škodách a obětech, které Československo utrpělo.⁴⁰ Probíhala také rozsáhlá emigrace do zahraničí.

Dne 18. října 1968 byla na zasedání Národního shromáždění v Praze ratifikována smlouva mezi vládou Československé socialistické republiky a vládou Svazu sovětských socialistických republik o dočasném pobytu sovětských vojsk na území ČSSR. Proti byli F. Kriegel, B. Fuková, G. Sekaninová-Čákrťová a F. Vodsloň.⁴¹

---

38 RATAJ, Jan a HOUDA, Přemysl. *Československo v proměnách komunistického režimu*. Praha: Oeconomica, 2010, s. 309. ISBN 978-80-245-1696-7.

39 Tamtéž, s. 310. Jednalo se o zákon č. 126/1968 Sb., o některých opatřeních k upevnění veřejného pořádku, zákon č. 127/1968 Sb., o některých přechodných opatřeních v oblasti tisku a ostatních hromadných informačních prostředků a zákon č. 128/1968 Sb., o Národní frontě.

40 RŮŽIČKA, Daniel. Úřad pro tisk a informace. In: *Totalita.cz* [online]. [cit. 07. 06. 2021]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/vysvetlivky/cenzura_04.php

41 Parlamentní knihovna a Archiv Poslanecké sněmovny. Osmičková" výročí VIII - Smlouva o dočasném pobytu vojsk 1968. In: *Psp.cz* [online]. 16. 10. 2018 [cit. 07. 06. 2021]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=1701&z=11883>

1.5.2 Listopadové plénum

Dubčekovo vedení se i nadále snažilo v omezené míře pokračovat v reformách, a proto svolalo zasedání ÚV KSČ, které proběhlo 14.–17. listopadu 1968. Plénu byl předložen návrh programové rezoluce. Hlavním bodem měla být reforma bez extrémů, tedy zárodků opozičních politických sil (KAN⁴², K 231⁴³) a bez svobodných médií. Dubček ji charakterizoval jako „*syntézu pozitivních rysů polednové politiky s obsahově plným a upřímným plněním závazků vyplývajících z bratislavské deklarace a moskevského protokolu.*“ To přešlo v nekončící politické debaty. A. Dubček, O. Černík a G. Husák 15. listopadu 1968 tajně odletěli do Varšavy, aby návrh rezoluce schválil přímo Leonid Iljič Brežněv. Ten požadoval změny a nakonec byly přidány pasáže o boji proti „pravcovému nebezpečí“, nutnosti plnit moskevský protokol a o upevňování stranické moci i v médiích, potřebě normalizace poměrů a odsouzení prvků polednové politiky. Výsledkem tohoto klíčového pléna ÚV KSČ tak bylo pouze posílení konzervativních sil v komunistické straně a oslabení Dubčekova křídla.⁴⁴

1.5.3 Studentská stávka

Po zveřejnění výsledků listopadového pléna ÚV KSČ následovala odmítavá reakce občanů. Studenti dne 18. listopadu 1968 vyhlásili třídní okupační stávku vysokých škol a vedení poslali manifest „deset bodů“. Požadovali svobodu shromažďování, spolčování, vědeckého bádání a kulturní tvorby, trvali na odchodu nedůvěryhodných politiků a zachování Akčního programu KSČ. Vláda nezasáhla a stávka proto probíhala poklidně. Ani jeden z požadavků ovšem nebyl splněn.⁴⁵ Postupně se převážná většina československého obyvatelstva vzdala své politické svobody výměnou za sociální jistoty.⁴⁶

---

42 Klub angažovaných nestraníků bylo hnutí, které vzniklo na jaře v roce 1968. Toto hnutí sdružovalo politické aktivisty, kteří však nechtěli být členy KSČ a jiné strany Národní fronty (jiné politické strany nebyly tehdy povoleny). *Universum: všeobecná encyklopedie*. Praha: Odeon, 2002, s. 510. ISBN 80-207-1114-7.

43 Klub 231 byla organizace složená z bývalých politických vězňů komunistického režimu (únor 1948–1960). Název odkazoval na zákon č. 231/1948 Sb., na ochranu lidově demokratické republiky, podle kterého byla většina politických vězňů souzena. MACH, Vladimír. Klub bývalých politických vězňů (K231). In *Totalita.cz* [online]. [cit. 24-06-2021]. Dostupné z: <https://www.totalita.cz/vysvetlivky/k231.php>

44 HOPPE, Jiří. Listopadové plénum ÚV KSČ. In: *Abicko.avcr.cz* [online] 14. 11. 2008 [cit. 08. 06. 2021]. Dostupné z: <http://abicko.avcr.cz/2008/11/03/>

45 Tamtéž.

46 KOLÁŘ, Pavel a PULLMANN, Michal. *Co byla normalizace?: studie o pozdním socialismu*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2016, s. 29–30. ISBN 978-80-87912-62-1.

2 1969

Koncem roku 1968 probíhala v Kyjevě jednání mezi představiteli KSSS a KSČ mezi A. Dubčekem a L. Brežněvem. Účastnili se jí i L. Svoboda, O. Černík a G. Husák. J. Smrkovský, který byl jedním z hlavních představitelů pražského jara, na tato jednání nebyl pozván.⁴⁷ Sověti požadovali personální změny ve státních orgánech a kontrolu tiskovin. Dubček odmítal legalizaci tiskoviny „Zprávy“.⁴⁸ Občané nebyli s průběhem jednání seznámeni, avšak neúčast J. Smrkovského na jednání veřejnost i tak znepokojila.⁴⁹

Obyvatelstvo nebylo s postupným „utahováním šroubů“ samozřejmě spokojeno a nové změny přijímalo s odporem. J. Smrkovského podporovala např. odborová organizace Českého odborového svazu pracujících v kovoprůmyslu, která zároveň dávala najevo svůj souhlas s Akčním programem. Do dění se rovněž zapojovali studenti. Vysokoškolský výbor KSČ varoval obyvatele před ztrátou suverenity a restaurací předlednového režimu. Postoj G. Husáka podle nich ohrožoval nejen směřování politiky, ale i jednotu Čechů a Slováků. Vysokoškolský výbor KSČ žádal vedení strany, aby pokračovalo v polednové politice i činy, a ne jen slovy. Naléhání však bylo neúspěšné, protože se od polednové politiky odvrátilo jak reformní křídlo KSČ, tak J. Smrkovský. Občané se cítili vládou oklamáni a stále více museli čelit potlačované svobodě slova. Postupně obyvatelé ztráceli snahu vládu veřejně hájit a už jen přihlíželi odklonu od polednového směřování.⁵⁰

Rok 1969 byl pro československé obyvatelstvo návratem do minulosti. Vše se začalo vracet do doby před lednem a do vedení bylo potřeba postupně a nenápadně dosadit ty správné tváře. Během období pražského jara se přecházelo do netotalitárního režimu, aby se následně země dostala zpět k restauraci totalitarismu v normalizačním období.⁵¹

---

47 V lednu 1969 opustil J. Smrkovský funkci předsedy Národního shromáždění. Byl zvolen předsedou Sněmovny lidu Federálního shromáždění a jeho vliv postupně klesal. *Universum: všeobecná encyklopedie*. Praha: Odeon, 2002, s. 157. ISBN 80-207-1114-7.

48 „Zprávy“ byly nejznámější periodickou tiskovinou okupačních jednotek. Začaly vycházet na konci srpna 1968. Časopis se tiskl v NDR. Leonid Iljič Brežněv je označil za jediný objektivní časopis. Po zvolení Gustáva Husáka do čela vedení bylo jejich vydávání ukončeno. BLAŽEK, Petr. Okupační propaganda na československém území po 21. srpnu 1968 In: *Minulost.cz* [online]. [cit. 24. 6. 2021]. Dostupné z: <https://www.minulost.cz/pdf/blazek-petr-propaganda.pdf>

49 CYSAŘOVÁ, Jarmila a SÍGL, Miroslav. Kalendárium roku 1968 prosincové události. In: *totalita.cz* [online]. [cit. 19. 6. 2021]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/kalendar/kalend_1968_12.php

50 OTÁHAL, Milan. *Studenti a komunistická moc v českých zemích 1968-1989*. Praha: Dokořán, 2003, s. 29–31. ISBN 80-86569-52-7.

51 KOHOUTEK, Jirí a SLAVÍČEK, Jan. *Pražské jaro a normalizace jako případ zániku a restaurace totalitarismu*. In: *Jaro '68 a nástup normalizace: Československo v letech 1968-1971*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2017, s. 282. ISBN 978-80-87912-99-7.

2.1 Federalizace Československa

V den výročí vzniku Československa 28. října 1968 byl přijat ústavní zákon o vytvoření federálního státu, který vstoupil v platnost 1. ledna 1969.⁵² Československá socialistická republika se nově skládala z České socialistické republiky a Slovenské socialistické republiky. Každá republika měla svou vládu a zákonodárny sbor (Česká národní rada a Slovenská národní rada). Existovala a rozhodující slovo i nadále měla federální vláda řídící celý stát. Národní shromáždění bylo přejmenováno na Federální shromáždění.⁵³ Když se obsazovalo místo předsedy Federálního shromáždění, trval G. Husák na obsazení místa Slovákem, protože Češi již zabírali nejvyšší pozice prezidenta a předsedy Federální vlády.⁵⁴ Federalizace státu jednoznačně znamenala posílení vlivu slovenských orgánů a částečně odstraňovala předchozí pnutí mezi Slovenskem a centrální vládou sahající do vlády A. Novotného. V této souvislosti stojí za zmínku, že prvním ministrem zemědělství a výživy ve vládě České socialistické republiky se stal bývalý vedoucí tajemník OV KSČ Tachov Josef Černý.⁵⁵

2.2 Jan Palach

Radikální čin Jana Palacha zasáhl většinu tehdejších občanů Československé republiky. Jan Palach byl studentem historie a politické ekonomie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy. Na podzim 1968 se stal součástí mnohých protestních akcí proti okupaci i studentské stávkě.⁵⁶ Zlomem k radikálnímu jednání mohly být jak závěry listopadového zasedání ÚV KSČ, tak neúspěch studentské okupační stávkě. Dne 16. ledna 1969 se dvacetiletý student rozhodl upálit na Václavském náměstí. Inspirací mu bylo sebeupalování buddhistických mnichů v jižním Vietnamu a projektoval se také do postavy Jan Husa. Jeho cíl směřoval k vyburcování lidí z počáteční lhostejnosti k aktivnímu odporu vůči sovětským okupantům, proti cenzuře, rozšiřování tiskoviny „Zprávy“ a podněcování ke generální stávkě.⁵⁷

---

52 Ústavní zákon č. 143/1968 Sb., o československé federaci.

53 JANOVSÝ, Julius. *Dějiny Československé republiky slovem a dokumenty: Od roku 1918 do roku 1992: Učební text pro základní školy a pro střední školy*. Praha: S & M, 1994, s. 64. ISBN 80-901387-5-6.

54 OTÁHAL, Milan. *Studenti a komunistická moc v českých zemích 1968-1989*. Praha: Dokořán, 2003, s. 29. ISBN 80-86569-52-7.

55 BLÁHOVÁ, Marie. *Historická chronologie*. Praha: Libri, 2001, s. 697. ISBN 80-7277-024-1.

56 OTÁHAL, Milan. *Studenti a komunistická moc v českých zemích 1968-1989*. Praha: Dokořán, 2003, s. 31. ISBN 80-86569-52-7.

57 RATAJ, Jan a HOUDA, Přemysl. *Československo v proměnách komunistického režimu*. Praha: Oeconomica, 2010, s. 337–339. ISBN 978-80-245-1696-7.

Palachův čin znovu podnítl veřejnost a byly pořádány demonstrace mládeže, na fakultách probíhaly schůze a studenti opět aktivně jednali se závody a chtěli dosáhnout spolupráce s dělníky.⁵⁸ Vláda se obávala, aby se tato spolupráce nezvrátila v atentáty a vyhlásila mobilizaci bezpečnostních sil a vojska. Studenti váhali přejít do vyhrocených situací, a tak se celá akce postupně rozplynula.

2.3 Hokejové utkání ČSSR vs. SSSR

Sovětská strana měsíce tlačila na vedení KSČ k převzetí kontroly nad děním ve společnosti. V březnu 1969 po dvojnásobném vítězství v hokeji na světovém šampionátu proti Sovětskému svazu proběhly spontánní bouřlivé oslavy, ve kterých nechybělo skandování proti okupačním silám. V Praze vyšli do ulic tisíce lidí. Před kanceláří sovětské dopravní společnosti Aeroflot na Václavském náměstí ležela hromada dlažebních kostek a lidé je začali házet na kancelář. V současné době se předpokládá, že celá akce byla zinscenována Státní bezpečností.⁵⁹ Režim této události okamžitě využil k definitivnímu rozchodu s polednovým vývojem, personálním změnám, a tedy celkové změně ve společnosti.

2.4 Gustáv Husák tajemníkem

Dne 31. března bylo československé vládě předáno Brežněvovo ultimátum týkající se obnovení cenzury, zavedení pořádku a konci diskuze o dalším směřování vývoje. Za ultimátem byla rovněž skrytá výhrůžka novým zásahem do československých poměrů. Impulsem měla být neschopnost československé vlády udržet si v zemi pořádek. Vedení vzalo výhrůžku vážně a prakticky okamžitě následovaly změny ve vedoucích místech.⁶⁰

Na zasedání Ústředního výboru Komunistické strany Československa byl A. Dubček dne 17. dubna 1969 vystřídán ve funkci 1. tajemníka ÚV KSČ G. Husákem, což znamenalo vítězství konzervativních sil. A. Dubček se sice stal předsedou Federálního shromáždění,

---

58 OTÁHAL, Milan. *Studenti a komunistická moc v českých zemích 1968-1989*. Praha: Dokořán, 2003, s. 31. ISBN 80-86569-52-7.

59 ZOUBEK, Ondřej. Hokej byl tehdy více než sport. Holík si přelepil hvězdu a zasypal brankáře nadávkami In: *Sport.aktualne.cz* [online] 17. 4. 2020 [cit. 19. 06. 2021]. Dostupné z: <https://sport.aktualne.cz/hokej/hokejova-reprezentace/cssr-proti-sssr-ms-1969/r~84b5b8924fea11e9ad610cc47ab5f122/v~sl:1ab139fd87e01ed47c8a4014290f60e9/>

60 HEIMANN, Mary. *Československo: stát, který zklamal*. Petrkov, 2020, s. 266–268. ISBN 978-80-87595-86-2.

ale jednalo se o jasný politický sestup. J. Smrkovský byl z předsednictva ÚV KSČ úplně odstraněn. Po Dubčekově odchodu z vedení ÚV KSČ se komunistická strana soustředila na odstranění reformistů od moci, nepřipouštěla opozici ve straně a místa obsazovala prověřenými lidmi. Obrodný proces byl stejně jako pokusy o reformy označován jako kontrarevoluce.⁶¹

2.5 Výročí okupace

Od srpnového obsazení Československé republiky sovětskými vojsky pomalu uplynul jeden rok. Chystalo se výročí, na které se nepřipravovalo jen obyvatelstvo, ale také bezpečnostní i ozbrojené složky. V Praze se s protesty začalo již od 16. srpna 1969. Veřejná bezpečnost měla za úkol udržovat ve městech pořádek, dohlížet na fungování dopravy, velkých závodů i zásobování potravin.⁶²

Dne 19. srpna při zadržování demonstrantů došlo poprvé k vytlačování občanů pomocí obrněných transportérů a byly použity chemické prostředky v podobě slzného plynu. V den výročí probíhaly výtržnosti. Vzduchem létaly dlažební kostky a stavěly se barikády. Demonstranti se např. snažili dostat v Karlíně do Posádkové správy, zapalovali hořlavé předměty i sudy s asfaltem. Souhlas s použitím zbraní proti demonstrantům byl zamítnut, avšak i přes to byly používány. Podobně demonstrace probíhaly také ve větších městech jako je Brno, České Budějovice, Liberec, Karlovy Vary, Plzeň a další.⁶³

Po 21. hodině pouliční boje vrcholily. V průběhu protestů bylo zadrženo celkem 849 osob a pět lidí zemřelo. Tvář reformní politiky Alexander Dubček hned druhý den 22. srpna 1969 podepsal tzv. Pendrekový zákon.⁶⁴ To umožňovalo SNB (Sboru národní bezpečnosti) použít mimořádné prostředky k zajištění veřejného pořádku a normalizaci poměrů v Československu a vedlo ke krvavým zásahům proti demonstrantům.⁶⁵ Pražské jaro tak definitivně skončilo.

---

61 DEJMEK, Jindřich aj. *Československo: dějiny státu*. Praha: Libri, 2018, s. 627–628. ISBN 978-80-7277-572-9.

62 POVOLNÝ, Daniel aj. *Den hanby 1969: 21. srpen 1969 v ulicích českých a moravských měst*. Praha: Mladá fronta, 2019, s. 107–110. ISBN 978-80-204-5497-3.

63 Tamtéž, s. 112–131.

64 Zákonné opatření předsednictva Federálního shromáždění č. 99/1969 Sb., o některých přechodných opatřeních nutných k upevnění a ochraně veřejného pořádku.

65 EBRAHIMI, Arian. Pendrekový zákon umožňoval komunistům vyhazovy z práce i urychlené vězení: Dubčekův podpis znamenal konec nadějí. In: *G.cz* [online] 22. 8. 2019 [cit. 20. 06. 2021]. Dostupné z: <https://g.cz/pendrekovy-zakon-umoznoval-komunistum-vyhazovy-z-prace-i-urychlene-vezeni-dubcekuv-podpis-znamenal-konec-nadeji/#comments>

3 Tachovsko 1968–1969

3.1 Pohled na vývoj v roce 1968

3.1.1 Tachovsko před změnou

Po válce byl okres Tachov považován za prokomunistickou oblast. Tomu samozřejmě nahrávala prakticky kompletní výměna obyvatelstva spojená s novým majetkovým převrstvením. Nové obyvatelstvo, které přišlo do pohraničí, tak bylo zcela logicky více nakloněno komunistickým myšlenkám, které byly v roce 1946 ještě velice přitažlivé. Ve volbách do ústavodárného Národního shromáždění konaných v květnu 1946 obdržela Komunistická strana Československa v okrese Tachov 70,5 % hlasů a komunisté zvítězili i v plánském (62 % hlasů) i stříbrském okrese (62 % hlasů).⁶⁶ Vzhledem k tomu, že další „řádné“ volby se konaly až v roce 1954, nemohlo být toto poválečné prokomunistické směřování okresu nikdy korelováno.

Okres Tachov byl převážně zemědělským regionem, proto se odliv osídlenců do průmyslu probíhající od padesátých let 20. století v tomto regionu odrazil obzvláště tvrdě. V polovině padesátých let ovšem vedení státu zjistilo, že tato politika není dlouhodobě udržitelná a započala tzv. akce dosídlení, která měla vrátit obyvatelstvo zejména do příhraničních regionů.⁶⁷ V tachovském okrese se to odrazilo především masivní výstavbou infrastruktury. Například v Tachově samotném se na sklonku padesátých let postavilo sídliště „západ“ a byla zde rovněž otevřena Jedenáctiletá střední škola – první střední škola ve městě vůbec. Infrastruktura byla v té době rozšiřována i v dalších městech a obcích tachovského okresu např. v Plané byla otevřena v roce 1963 nová mateřská škola a ve stejné době se v Plané stavělo i sídliště.⁶⁸ V roce 1960 došlo rovněž ke zvětšení stávajícího okresu Tachov, který se rozšířil o většinu zaniklého okresu Stříbro a o části okresů Mariánské Lázně a Horšovský

---

66 Zprávy Státního úřadu statistického. *Volby do ústavodárného Národního shromáždění dne 26. května 1946*, roč. XXVII (1946), řada B, č. 4–6, s. 205, 208, 210. Podle výsledků voleb ve správním okrese Tachov z celkových 5530 hlasů hlasovalo pro Komunistickou stranu Československa 3896 obyvatel. Pro správní okres Planá bylo celkově sečteno 6731 hlasů, z toho 4129 hlasů pro komunistickou stranu. V nejvíce osídleném okrese Stříbro bylo z 24 603 sečtených hlasů odevzdáno pro KSČ 15 256.

67 TOPINKA, Jiří. *České pohraničí 1948–1960 a takzvaná akce dosídlení*. In: *Soudobé dějiny* roč. XII/3–4, Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2005, s. 534–585. ISSN 1210–7050.

68 Státní okresní archiv (dále jen SOKA) Tachov, Městský národní výbor Planá, příloha ke kronice obce z let 1959–1972. Více viz např. JANOŠKOVEC, Jiří (ed.). *Tachovsko očima pamětníků II.*, Tachov 1987.

Týn.⁶⁹ Příhraniční okres Tachov byl i po roce 1960 podporovaný v rozvoji a postupně se do okresu začaly přesouvat i větší průmyslové podniky, které zde předtím prakticky chyběly.

Do zlomového období konce šedesátých let vstupovalo Tachovsko se Státními statky, jakožto monopolním zemědělským výrobcem. Obhospodařovaly 96,2 % zemědělské a 98,6 % orné půdy.⁷⁰ Do okresu byly postupně přesouvány některé důležité průmyslové podniky a jiné byly naopak radikálně modernizovány. Začala fungovat např. mlékárna ve Stříbře a bylo pokračováno v budování největšího průmyslového podniku v okrese – Plastimatu v Tachově.⁷¹

3.1.2 Polednový vývoj

V roce 1968 se slavilo 20. výročí únorového vítězství komunistické strany a také bylo výročí vzniku samostatné Československé republiky. Rok 1968 měl být také rokem voleb. Jeden z nových volebních principů byly vícemandátové volební obvody.⁷² V rámci 20. výročí Vítězného února OV KSČ předával na slavnostním zasedání čestná uznání a plakety za ocenění věrné práce zasloužilým příslušníkům Lidových milic a vedoucí tajemník OV KSČ Tachov Josef Černý přednesl referát k výročí. Komentoval vítězství Komunistické strany Československa a nutnost nového přístupu. Slavnostní večery probíhaly v Plané, ve Stříbře, v Boru a dalších větších lokalitách.⁷³

Na konci roku 1967 žilo v okrese Tachov 45 417 obyvatel. Podle statistik došlo k poklesu konkrétně o 299 obyvatel.⁷⁴ Na konci roku 1968 bylo v okrese 45 299 obyvatel a množství opět kleslo o 118 osob.⁷⁵ Kvůli poklesu obyvatel nastávaly problémy v základních organizacích KSČ. Základním organizacím se nedařilo vybalancovat přijímání nových členů a jejich úbytek.⁷⁶ Na práci strany v okrese měl vliv hlavně XIII. sjezd KSČ a jeho rezoluce. Hlavním úkolem bylo zkvalitnit předávání informací, protože vznikaly problémy se špatnou komunikací. OV KSČ vnímal chybu především na úrovni základních organizací. Okresní

---

69 Zákon č. 36/1960 Sb., o územním členění státu.

70 *Statistická ročenka Tachovského okresu. 1968.* Tachov: OO SSÚ, 1968, s. 47.

71 SOKA Tachov, OV KSČ — Okresní výbor (dále jen OV KSČ) Tachov, inv. č. 171 Zápis z 16. plenárního zasedání ze dne 30. 1. 1968, karton 15.

72 *Volby musí být výběrem nejlepších.* In: Tachovská jiskra, roč. XIX., č. 2, 12. 1. 1968, s. 1–2.

73 *Rok velikých výročí* In: Tachovská jiskra, roč. XIX., č. 6, 9. 2. 1968, s. 1.

74 *Statistická ročenka Západočeského kraje 1968.* Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1968, s. 43.

75 *Statistická ročenka Západočeského kraje 1969.* Plzeň, 1969, s. 29.

76 MARUŠÍKOVÁ, Jitka. Rok 1968 na Tachovsku. Plzeň, 2005. Diplomová práce. Západočeská univerzita, Fakulta pedagogická, Katedra historie, s. 28.

výbor měl zájem hlavně o nové a mladé členy. Pro členství byla podmínkou edukace, ale na Tachovsku bylo samostudium nepromyšlené i přes to, že výchova začínala již v ČSM (Československém svazu mládeže), avšak práce ČSM byla mnohdy zpochybňována.⁷⁷ K růstu strany přesto docházelo v tachovském okrese rychleji než v celostátním průměru.

Ve dnech 9.–10. března 1968 proběhla okresní konference KSČ, která se zabývala činností okresní organizace od roku 1966, vymezením budoucích cílů a splněním usnesení a rezolucí XIII. sjezdu KSČ.⁷⁸ Byli zvoleni noví členové okresního výboru KSČ, kandidáti okresního výboru KSČ a členové okresní kontrolní a revizní komise. V předsednictvu OV KSČ nově, resp. staronově zasedli: Václav Benda, Josef Černý, Bohuslav Hrádek, Miloslav Kadeřábek, Jan Kreidl, Miloslav Kropáč, Josef Kozlík, František Špičan, Josef Šrámek, Zdeněk Talafa a Jitka Ušáková. Vedoucím tajemníkem se stal Josef Černý a funkce tajemníků vykonávali Václav Benda, Miloslav Kadeřábek a Zdeněk Talafa.⁷⁹ Konference podpořila progresivní síly a výsledky prosincového a lednového pléna ÚV KSČ. Možnost obrození politiky viděli především v konání diskuzí.

Naděje na získání nových informací z centra vkládali zúčastnění okresní konference do rektora Vysoké školy politické Viléma Nového. Ten promluvil o problémech okresu, prosincovém a lednovém plénu a kritizoval centralizovanou moc v rukou jedné osoby (prezidenta i l. tajemníka). V diskuzi se řešila jednota Čechů a Slováků, výstavba bytů a další regionální problémy. Výsledkem bylo přehodnocování stylu práce OV KSČ a základních organizací a snaha o lepší komunikaci. Také byla řešena legitimní otázka zvyšování životní úrovně (počet obyvatel, bytová výstavba, pracovní příležitosti). Došlo také k diskuzi o již zmíněné výstavbě Plastimatu či výstavbě textilního závodu Tosta v Boru.⁸⁰

Po okresní konferenci KSČ, která po sobě zanechala spoustu otevřených otázek, zástupce Okresního národního výboru (ONV) Tachov J. Zitek poslal A. Dubčkovovi dopis, v němž ho seznamoval s rozhodnutím okresu a vyjadřoval podporu novému ÚV KSČ. Na Tachovsku rostla aktivita a zájem o současnou situaci. Počáteční znepokojení směřování politiky se zklidňovalo. Upozorňovalo se ale na některé krajnosti jako výhrůžky funkcionářům. Například v základní organizaci uranových dolů bylo funkcionářům sděleno: „*zabili jste 20 let našeho státu, zničili jste naše hospodářství, měli byste nyní za to zodpovědět a pykat*“.

---

77 SOkA Tachov, OV KSČ Tachov, inv. č. 171 Zápis z 16. plenárního zasedání ze dne 30. 1. 1968, karton 15.

78 *Zítří začíná okresní konference KSČ* In: Tachovská jiskra, roč. XIX., č. 10, 8. 3. 1968, s. 1.

79 *Diskuse v novém duchu* In: Tachovská jiskra, roč. XIX., č. 11, 15. 3. 1968, s. 1–2.

80 SOkA Tachov, OV KSČ Tachov, inv. č. 20 Zápis z okresní konference OV KSČ ze dne 9.–10. 3. 1968, karton 4.

Obdobně tomu bylo i v Poloučanech, kde občan vyhrožoval zástupci ONV: „*ted' dojde na ty, co tak tlačili a nutili lidi do JZD. Tito lidé by ted' měli splácet škody, které rolníkům nadělali*“.⁸¹ Část členů komunistické strany kritizovala sdělovací prostředky s protisocialistickými a protisovětskými tendencemi, negování 20 let práce na okrese. Projevily se obavy „*že to zde dopadne jako v Maďarsku*“⁸².

S ohledem na situaci ve státě se začalo uvažovat o odložení voleb. Okresní volební komise se proto rozhodla zastavit organizování předvolebních schůzí a navrhla krajské volební komisi odložit volby do národních výborů až do rozhodnutí volebního zákona.⁸³ K tomu nakonec došlo a volby byly postupně odloženy na rok 1969 a poté znovu.⁸⁴ Konkrétní termín měl být vyhlášen do konce roku 1971.

Na přelomu března a dubna 1968 probíhalo vysvětlování výsledků dubnového pléna ÚV a význam akčního programu základním organizacím.⁸⁵ Předsednictvo a odbory měly na starost jeho zpracování a členové národních výborů a ostatních organizací měli za úkol posoudit jeho obsah, metody a formu práce. OV mělo pomáhat základním organizacím v konání členských schůzí. O výsledcích pléna OV se podávala zpráva základním organizacím (ZO) a pomocí médií široké veřejnosti.⁸⁶ Od začátku roku 1968 přibylo straně 40 nových členů a dalších 10 bylo připraveno. V porovnání s předchozími roky šlo o nejvyšší přírůstek.⁸⁷

Dne 26. března přišel OV s návrhy na zlepšení práce. Po diskuzích bylo zjištěno, že se stále vyskytuje nespokojenost s okresní konferencí, která se plně nevyjádřila k současné politice. Základem pro příští volební období byl již zmíněný akční program. Ten měl na podmínky okresu rozpracovat okresní výbor KSČ, který ho chtěl založit na analýze veřejného mínění. Tachovská jiskra přišla s nápadem oslovovat organizace a ptát se na připomínky jak pozitivní, tak negativní. Zástupci organizací měli možnost vyjádření, avšak měli problém s rozhodností,

---

81 SOkA Tachov, OV KSČ Tachov, inv. č. 903 Zápis z 1. zasedání předsednictva OV KSČ (dále jen POV) ze dne 19. 3. 1968., karton 60.

82 Odkazem na Maďarsko byly nepochybně myšleny události v roce 1956, kdy v Maďarsku zasahovala sovětská armáda. ADAMEC, Jan. Maďarsko 1956 – od reformy socialismu k národnímu povstání. In: *Ustrcr.cz* [online] [cit. 20. 6. 2021]. Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/data/pdf/publikace/securitas-imperii/no24/082-122.pdf>

83 SOkA Tachov, OV KSČ Tachov, inv. č. 175 Zápis z 1. plenárního zasedání ze dne 26. 3. 1968, karton 16.

84 Ústavní zákon č. 83/1968 Sb., o skončení volebního období národních výborů, Národního shromáždění a Slovenské národní rady. Ústavní zákon č. 117/1969 Sb., o prodloužení volebního období národních výborů, národních rad a Federálního shromáždění, Nejvyššího soudu, krajských, okresních a vojenských soudů.

85 SOkA Tachov, OV KSČ Tachov, inv. č. 906 Zápis ze 4. zasedání POV KSČ ze dne 22. 4. 1968, karton 60.

86 SOkA Tachov, OV KSČ Tachov, inv. č. 175 Zápis z 1. plenárního zasedání ze dne 26. 3. 1968, karton 16.

87 SOkA Tachov, OV KSČ Tachov, inv. č. 906 Zápis ze 4. zasedání POV KSČ ze dne 22. 4. 1968, karton 60.

odpovědností a malou podporou občanů.⁸⁸ V souvislosti s rozběhlou diskuzí nad nově otevřenými problémy se opět začaly vyťahovat na světlo otázky spojené s dřívější správní integrací. Jednalo se například o požadavky Stříbra na obnovení okresu kvůli zanedbání oblasti či obnovení obce Broumov.

V okrese se množily případy urážek příslušníků Veřejné bezpečnosti. Lidé se nedostavovali na předvolání, nerespektovali soudní rozhodnutí a využívali současné období k přezkoumání trestů. Pracovníci v uranových dolech žádali zrušení informátorů Státní bezpečnosti (StB). V červnu probíhaly přípravy na mimořádnou konferenci konanou dne 29. června, která byla svolána květnovým plénem OV a měla realizovat akční program a volit kandidáty na XIV. sjezd KSČ. Na něm se očekávala volba nového ústředního výboru a pokračování cesty k podmíněné demokratizaci.⁸⁹

3.1.3 Období před okupací

Břežnová okresní konference byla impulsem pro změny a vytyčení směru nové politiky. Na mimořádné červnové okresní konferenci KSČ svolané v souvislosti s obrodným procesem ve straně se mimo jiné probírala otázka prohlášení Ludvíka Vaculíka „2000 slov“. Ústřední výbor KSČ nesouhlasil s uveřejněním článku a tvrdil, že je proti nové politice strany. Na tachovské okresní konferenci 15 členů základních organizací nevidělo na obsahu nic provokativního a vnímali ho jako podporu obrodného procesu. Na mimořádné konferenci se znovu prezentoval Akční program a doporučily se finální úpravy a vydání pro potřeby práce stranické organizace.⁹⁰

V červenci 1968 se již začal projevovat vliv okolních států. 19. července proběhla v tisku výzva na podporu předsednictva ÚV. Doporučovalo se posílat protestní rezoluce na podporu vlády a současného směřování státu na velvyslanectví zemí, které zasedaly ve Varšavě. Úmyslem bylo ukázat, že občané tachovského okresu stojí za novou politikou vlády a její činností.⁹¹

---

88 MARUŠÍKOVÁ, Jitka. *Rok 1968 na Tachovsku*. Plzeň, 2005. Diplomová práce. Západočeská univerzita, Fakulta pedagogická, Katedra historie, s. 37.

89 SOkA Tachov, OV KSČ Tachov, inv. č. 176 Zápis z 3. plenárního zasedání OV KSČ ze dne 16. 5. 1968, karton 16.

90 SOkA Tachov, OV KSČ Tachov, inv. č. 913 Zápis z 11. zasedání POV KSČ ze dne 8. 7. 1968., karton 60.

91 *Vážná výzva ve vážné chvíli* In: Tachovská jiskra, roč. XIX., č. 29, 19. 7. 1968, s. 1.

Předsednictvo OV KSČ nezaujalo tou dobou žádné krajní stanovisko, soustředilo se spíše na sjezd a potřebu větší informovanosti. Rovněž samozřejmě OV zaslal rezoluci na podporu ÚV KSČ a ÚV NF. Během podpisových akcí podporujících politiku ÚV KSČ se zapojilo 1450 hlasů z Tachova, 700 z Plané, 1027 z Boru a 1480 ze Stříbra.⁹²

3.1.4 Okupace

Dne 21. srpna 1968 byla telefonicky na 3:00 h svolána porada předsednictva OV KSČ pro zjištění situace v Československu a postupu vojsk v okrese. Sešla se komise obrany okresního výboru, která měla na starost ozbrojené síly a bezpečnost. OV KSČ nabylo více práv kvůli centralizování zodpovědnosti a muselo převzít rozhlas. Zvláštní vydání Tachovské jiskry bylo zdarma a pracovalo se na něm i v době generální stávk. Noviny byly otisknuty s hesly jako „Klid naše největší zbraň“, „Tachovskem zní jeden hlas: ODEJDĚTE“, „Ať žije svoboda a Svoboda“ nebo zprávou pro sovětské vojáky v ruštině.⁹³

Okupace byla odsuzována a rozhlasem se šířily informace o dění v okrese. Kvůli žním a neskližené úrodě se okres potýkal s nedostatky pohonných hmot, řidičů a kombajnů. V Halži a Kladrubech bránila vojska vjezd na pole. V Hoštce na statku bránila vojska práci a dobytek byl bez potřebné péče. Náčelník Veřejné bezpečnosti podplukovník B. Valenta žádal o udržení pořádku a klidu. Dělo se tak především kvůli nedávným výtržnostem, házení kamenů a urážení sovětských vojáků. Na okrese ovšem nedošlo k žádnému zranění.⁹⁴

Lidové milice střežily strážnice a zbrojnice, nevydávaly zbraně ani munici. Rádiem se šířily informace o vojsku v okrese do všech center mimo Stříbro. Na předsednictvo OV KSČ přicházeli nestraníci i organizace a ptali se na situaci. Jednota od rána zajišťovala zásobování, počítalo se se zvýšeným prodejem kvůli počátečnímu zmatku. Zvýšený prodej opravdu proběhl na začátku období i v ostatních centrech okresu. Vznikalo velké množství rezolucí, protestů a požadavků k odchodu. Mládež se zapojovala do malování hesel, vydávání a rozvozu letáků a tisku. Tachovské kulturní středisko rozmnožovalo letáky a získávalo informace od ostatních kulturních středisek v okrese. Veřejnost protestovala a podepisovala petice na tachovském náměstí, akce však byly hůře zorganizované. Protesty probíhaly

---

92 *Podpisy ujišťovaly* In: Tachovská jiskra, roč. XIX., č. 32, 9. 8. 1968, s. 1.

93 In: Tachovská jiskra, roč. XIX., č. 34, 22. VIII. 1968, s. 1–2.

94 SOkA Tachov, OV KSČ Tachov, inv. č. 179 Zápis z 6. plenárního zasedání OV KSČ ze dne 22. 8. 1968, karton 16.

v klidné atmosféře, např. lidé otáčeli a zabarvovali směrovky a názvy ulic.⁹⁵ Během shromažďování materiálů k bakalářské práci se autorce podařilo získat několik doposud neznámých, resp. nepublikovaných fotografií přibližujících atmosféru během okupace v Plané. Tyto fotografie včetně příslušných popisů jsou součástí příloh.

Největším z protestů, které se v okrese konaly, byly bezpochyby dvě generální stávky konané ve dnech následujících po okupaci (23. a 24. srpna). Během jedné stávky přijely autobusy ČSAD a troubením projevovaly odpor vůči obrněným vozidlům. Pro lepší informovanost vznikla při OV KSČ komise, která pro veřejnost zpracovávala výsledky pléna. I z okresu Tachov byli vysláni delegáti na mimořádný XIV. sjezd KSČ. Objevovala se varování před konzervativním křídlem reprezentovaným A. Indrou, V. Biřákem a dalšími tvářemi. Krajský výbor KSČ odmítl respektovat jiné než řádně zvolené a tachovský okresní výbor se k němu přidal.⁹⁶

Dne 22. srpna bylo na tachovském plénu OV KSČ vydáno usnesení, které odsuzovalo počínání zemí Varšavské smlouvy a žádalo konání mimořádného sjezdu, zvolení nového ÚV KSČ, propuštění československých představitelů a odchod vojsk. Veřejnosti bylo doporučeno neprovokovat sovětské vojáky a nezavdávat záminky k útoku vojsk. Dne 24. srpna se vytvořila skupina, která řídila informační centrum (rozhlas, tisk, propagaci) a řídila fungování jednotlivých částí okresu.⁹⁷

V tachovském, plzeňském i celostátním rozhlasu se zmiňovali o členu předsednictva OV KSČ Tachova a předsedovi ONV v Tachově Josefu Kozlíkovi jako o kolaborantovi, který měl spolupracovat s okupanty. Zpráva vznikla z neinformovanosti, ale byla objasněna jen v místním rozhlasu a J. Kozlík se musel potýkat s výhrůzkami. Veřejná bezpečnost se potýkala s výhrůzkami zaminování území, avšak poklesl počet dopravních nehod a kriminálních činů.⁹⁸ Pomoc při objasňování situace zprostředkovali i učitelé jazyků, kteří byli schopni s okupanty komunikovat v ruském jazyce.⁹⁹ Předsednictvo OV KSČ stálo na straně československého vedení a realizování akčního programu. Poslanec Národního

---

95 MARUŠÍKOVÁ, Jitka. *Rok 1968 na Tachovsku*. Plzeň, 2005. Diplomová práce. Západočeská univerzita, Fakulta pedagogická, Katedra historie, s. 46–47.

96 SOkA Tachov, OV KSČ Tachov, inv. č. 179 Zápis z 6. plenárního zasedání OV KSČ ze dne 22. 8. 1968, karton 16.

97 SOkA Tachov, OV KSČ Tachov, inv. č. 917 Zpráva o situaci ve dnech 21.–30. 8. 1968 v okrese Tachov, karton 61.

98 SOkA Tachov, OV KSČ Tachov, inv. č. 179 Zápis z 6. plenárního zasedání OV KSČ ze dne 22. 8. 1968, karton 16.

99 *Ignorujeme je!* In: Tachovská jiskra, roč. XIX., č. 35, 26. VIII. 1968, s. 2.

shromáždění za okres Tachov generál Bohumír Lomský vedl veřejnost k pasivnímu odporu a klidu, aby vojska odešla.¹⁰⁰

Přítomnost vojsk odsuzovalo předsednictvo KSČ, ale výrazný nesouhlas projevovala i mládež. Akci označovali jako nezákonnou a chtěli, aby o názoru země bylo informováno sovětské vedení. Dne 24. srpna se sešli okresní funkcionáři se sovětskou stranou. V porovnání s předchozím dnem se dostali alespoň k částečnému řešení požadavků. Tachovští představitelé žádali zajištění volného průjezdu pro zemědělskou techniku a sověšští důstojníci požadovali vliv na určování zdrojů, odstraňování transparentů a černých pásek ze státních vlajek a zastavení používání slova „okupant“ proti příslušníkům sovětské armády. Kladl se důraz spíše na klidné protesty, jako byly rezoluce, pasivní rezistence, telegramy a další.¹⁰¹ Ze strany příslušníků sovětské armády probíhaly prohlídky vozidel a zabavování propagačního materiálu.¹⁰² V té době se sovětské jednotky zdržovaly v oblasti Tachova, Boru a Milířů.¹⁰³

Tak, jak se situace zklidňovala, se diskuze přenášela na úroveň základních organizací. Někteří jejich předsedové však nejevili zájem a oddalovali svolávání veřejných a členských schůzí, na nichž se diskutovalo o invazi a přehnaných postupech vojsk Varšavské smlouvy. V okrese se začala projevovat rezignace nad současnou situací a obecně se čekalo, jak se situace vyvine. Se změnou akčního programu se nepočítalo. Přes stávající podmínky bylo i nadále v plánu pokračovat v polednové politice, avšak začaly se objevovat otázky, jak se s jejími cíli propojí požadavky z moskevského protokolu. Začala se řešit stranická výchova a kádrová opatření. Plánovala se obměna tajemníků a pracovníků podle usnesení předsednictva okrasního výboru (POV) a mimořádné konference. Naděje na stranickou výchovu byly mířeny na lektory, kteří by vysvětlovali politické záměry na veřejných a členských besedách a schůzích.¹⁰⁴

Vytváření frakcí ve straně a odklon od polednového směřování vytvářely ve společnosti obavy, proto bylo ze závodů a organizací rozesíláno mnoho rezolucí. Tachovští komunisté

---

100 *Hovoří gen. Lomský* In: Tachovská jiskra, roč. XIX., č. 36, 31. VIII. 1968, s. 1.

101 *Těžká jednání s okupačními vojsky* In: Tachovská jiskra, roč. XIX., č. 35, 26. VIII. 1968, s. 1.

102 SOKA Tachov, OV KSČ Tachov, inv. č. 917 Zpráva o situaci ve dnech 21.–30. 8. 1968 v okrese Tachov, karton 61.

103 MARUŠÍKOVÁ, Jitka. *Rok 1968 na Tachovsku*. Plzeň, 2005. Diplomová práce. Západočeská univerzita, Fakulta pedagogická, Katedra historie, s. 53.

104 SOKA Tachov, OV KSČ Tachov, inv. č. 181 Zápis z 8. plenárního zasedání OV KSČ ze dne 30. 9. 1968, karton 16.

očekávali, že listopadové plenární zasedání ÚV KSČ uvede směr a rozhodne o pokračování lednového směřování.¹⁰⁵

3.2 Projev tajemníka OV KSČ o vývoji Tachovska

Zajímavým dokumentem věrně ilustrujícím měnící se politickou situaci byl projev vedoucího tajemníka OV KSČ Zdeňka Talafy pronesený na 10. plenárním zasedání OV KSČ konaném 7. ledna 1969. Vedoucí tajemník zde shrnul turbulentní politickou situaci roku 1968 a cíle KSČ v nejbližší budoucnosti. Odstup od srpna 1968 mu umožnil korigovat některé názory, na něž již byl na počátku roku 1969 jiný náhled a celý projev se již nese v počínajícím normalizačním duchu.¹⁰⁶ Je tak velmi zajímavým dokumentem dosvědčujícím, jak se postupně měnilo myšlení nejvyšších komunistických představitelů v okrese. To ostatně dokládá již úvod projevu, v němž Z. Talafa konstatoval: „... cesta ke sjednocení a akceschopnosti naší strany vede přes konkrétní činy při plnění listopadové resoluce a ne přes neustálé oplakávání tragédie loňského roku.“

3.2.1 Vyjádření Z. Talafy k polednovému vývoji

Již po lednu 1968 kritizovaly základní organizace strany malou informovanost od vyšších stranických orgánů i samotného okresního výboru. Kritice se nevyhnula ani kádrové práce, především v hospodářské oblasti. Základním organizacím se nelíbilo dosazování do vedoucích hospodářských a jiných funkcí pracovníků na základě nomenklatury a jejich jmenování bez ohledu na důvěru u lidí, potřebnou odbornost, přirozenou autoritu a vyjádření nižších stranických orgánů. Stranické organizace také požadovaly v okrese aktivnější politickou práci mezi mládeží. Řada otázek zůstávala neřešená nebo nedořešená a neplnění usnesení okresního výboru vedlo k ochabování aktivity a iniciativy komunistů i bezpartijních a přirozené ztrátě autority okresního výboru strany.

Březnová okresní konference byla přechodem k uskutečňování lednových zásad a přišla s návrhem vlastního akčního programu a přehodnocení metod dosavadní práce. Zamezení subjektivnosti v politice, ekonomice i ideologii a v ostatních oblastech veřejného života daly

---

105 MARUŠÍKOVÁ, Jitka. *Rok 1968 na Tachovsku*. Plzeň, 2005. Diplomová práce. Západočeská univerzita, Fakulta pedagogická, Katedra historie, s. 57.

106 SOKA Tachov, OV KSČ Tachov, inv. č. 183 Zápis z 10. plenárního zasedání OV KSČ ze dne 7. 1. 1969, karton 16.

dle Z. Talafy základ prohlubování demokratizace. Základní organizace se neorientovaly ve složité politické situaci v době, kdy byl zrušený starý politický systém, avšak nebyl nahrazen novým. Význam akčního programu nebyl doceněn a docházelo k názorovým bojům i mezi komunisty.

Větší část členů strany kritizovala sdělovací prostředky (!), kde se častěji objevovaly protisocialistické a protisovětské tendence a obávali se stejného osudu jako v Maďarsku. Z. Talafa si zároveň v projevu stěžoval na skutečnost, že Tachovská jiskra byla postupně redigována jen samotnými redaktory. To byl ovšem po zrušení cenzury zcela logický krok. Tachovská Jiskra se sice zúčastnila propagace prosincového a lednového pléna ÚV KSČ, ale začaly se v ní objevovat články, úvahy, polemiky a kritiky, a snahy hledat správný přístup ke společenským a ideologickým otázkám v duchu lednového pléna. Tachovská jiskra prý vydávala neseriozní články pro získání popularity, avšak podle Z. Talafy nepřevažovaly v okresních novinách extrémní názory. Někteří později vysvětlovali svou neaktivitu v Tachovské jiskře kvůli tomu, že nebyla tiskem strany.¹⁰⁷ Podle Talafova názoru bylo toto myšlení chybou. *„Komunista by měl vždy a za všech okolností používat všech prostředků k získání lidí pro politiku strany a socialismu a veřejně vyvracet nesprávné názory.“* Vznikaly obavy o hospodářský vývoj v závodech i v podnicích, pokleslo objasňování trestních činů, autorita soudu a probíhaly tlaky na uvolnění státní hranice.

Okresní výbor vybízel komunisty a základní organizace k boji proti pravým i levým extrémům, které dle jeho názoru, škodily cestě k socialistické demokracii a od květnového zasedání docházelo k postupnému semknutí komunistů v okrese souvisejícím s přípravou mimořádné červnové okresní konference, kde byl přijat akční program okresního výboru, udávající směr nové politiky strany. Tato konference sice měla být přínosem v demokratizaci veřejného života, avšak v základních organizacích nespĺnila jednotící ani aktivizující činnost.

Předsednictvo okresního výboru stálo proti vydanému manifestu „2000 slov“ a dalším protisocialistickým tendencím, avšak řada základních organizací vyslovila souhlas s obsahem této výzvy a kritizovala předsednictvo. To bylo za svůj postoj kritizováno nejen organizacemi, ale i některými delegáty mimořádné okresní konference, členy OV i na stránkách okresních novin. Z. Talafa uvádí, že předsednictvo OV nenacházelo odvahu čelit těmto nesprávným

---

107 Tachovskou jiskru vydávaly v roce 1968 Státní statky, oborový podnik Tachov a hlavní vliv na její směřování měl zástupce šéfredaktora Rudolf Tomšů. Po roce 1969 byl mezi prvními propuštěnými pro své názory. Z. Talafa k tomu v projevu řekl: *„Je však třeba otevřeně říci, že vliv OV KSČ a ONV na obsah listu postupně slábl, až zmizel úplně.“*

názorům na veřejnosti, ale snažilo se vyslovovat k politickým otázkám např. k dopisu pěti bratrských komunistických stran či podpoře stanoviska ústředního výboru. Hladina veřejného mínění se však začala uklidňovat a vypadalo to, že život v okrese se začal normalizovat.

O to více byla překvapující reakce během 21. srpna, kdy „*celý stát zůstal bez řízení z centra*“. Díky pohotovému jednání předsednictva proběhly srpnové události na Tachovsku bez větších extrémů a nedošlo ke zbytečným ztrátám na lidských životech. Spojení se základními organizacemi bylo v celém okrese nepřetržité. Z. Talafa vnímal obsah mnohých hesel a postup zejména některých skupin mládeže jako negativní. V projevu připustil, že v srpnovém týdnu se dopustilo některých chyb i předsednictvo a základní organizace. Základní organizace podávaly extrémní stanoviska dožadující se neutrality a odpoutání se od Sovětského svazu. Tyto názory objasňoval jako kolaboraci některých členů strany.

Během událostí rostla v okrese bez odezvy centrálních orgánů a nedostatečné informovanosti panika a podle Z. Talafy nesprávné názory mezi neujasněnými vztahy občanů a přítomnými sovětskými vojsky. Nezákonně se šířily tiskoviny jako Zprávy, Bílá kniha a další. Ty k dezorientaci společnosti přispívaly a dále se prohlubovala názorová diferenciaci. Záříjové plénum OV mělo za cíl přejít období do konání listopadového pléna ÚV a přispět k normalizaci na okrese. Jen minimální část členů strany souhlasila s postupem zemí Varšavské smlouvy a stejně tomu tak bylo v případě stranických organizací. U některých členů vyvrcholil nesouhlas odchodem ze strany.

Poučením z polednového vývoje podle Z. Talafy mělo být, že nestačí určit směr vývoje, ale je nutno i zabezpečit politiku v praxi a to právě organizátorskou činností. Komunisté pracující ve státních a společenských orgánech měli informovat stranické orgány o svém postupu a konzultovat hlavní problémy předtím, než zaujmou stanovisko ve své instituci.

3.2.2 Cíle pro budoucí směřování 1969

V průběhu posledních dvou měsíců roku 1968 poklesla aktivita členů i účast na členských schůzích. Stav se nezlepšil ani po zasedání listopadového pléna ÚV. Z. Talafa uvádí „*Můžeme snad pochopit některé příčiny spojené s určitými opatřeními v druhé polovině minulého roku, ne všichni naši členové dokážou rychle překonat jistá rozčarování.*“ Odstranit tento nedostatek si předsednictvo nastavilo jako prvořadý úkol.

Předsednictvo i okresní výbor přikládaly velký význam při tvorbě a realizaci stranické politiky základním organizacím a konání členských schůzí. Obsah i plán měl být předmětem diskuzí ve stranických skupinách, besedách s komunisty, hospodářskými pracovníky, funkcionáři ROH, národních výborů, pracovních kolektivech a dalších.

Vedení chtělo docílit větší informovanosti organizací, umožnění samostatného rozhodování vysvětlováním stranické politiky a celkového zvýšení pravomocí základních organizací v rozhodování o kádrech. Ani předsednictvo ani OV nemělo napříště rozhodovat o lidech bez znalosti stanoviska jejich základní organizace. Zvýšením pravomocí nižších orgánů mělo dojít k omezení počtu funkcionářů, o nichž rozhoduje OV. Cílem bylo dospět k pravidelnějšímu hodnocení nomenklaturních kádrů, popř. tvorbě kádrových rezerv, a tudíž i k pečlivějšímu vybírání vhodných kandidátů.

Díky možnosti, že členové strany i pracující mohli navrhnout osobnosti do funkcí, mělo být na výročních schůzích docíleno volby schopných funkcionářů, kteří by měli veřejnou důvěru a autoritu. Jak bylo řečeno v projevu tajemníka OV KSČ Zdeňka Talafy „...*aby se neopakovala neopodstatněná napadání jako v uplynulém roce 1968.*“ Pozornost měla být také soustředována na oceňování činnosti funkcionářů a tím mělo být předcházeno jejich neochotě k veřejným a stranickým funkcím.

Dalším důležitým bodem bylo jednotné působení všech činitelů, včetně okresního tisku. Tachovská jiskra byla hodnocena kladně a nedostatky byly mířeny spíše na řízení novin a jejich nedostatečnému využívání funkcionáři a státní správou. Okresní noviny musely vyvinout snahu o pomoc v konsolidaci poměrů okresu, plnění listopadového plána ÚV KSČ a akčního programu.

V roce 1969 se straničtí představitelé nechtěli spokojit pouze s proškolením funkcionářů, ale viděli potenciál právě v proškolení členů základních organizací strany. Plánem bylo organizovat půldenní nebo jednodenní semináře pro okresní funkcionářský aktiv, všichni členové se měli účastnit připravovaného pětidenního internátního školení od 10. do 14. února v krajské politické škole, měli se proškolovat noví členové. Obdobně to platilo pro členy přijaté v roce 1968.

3.3 Události roku 1969

3.3.1 Jan Palach a zpráva o situaci

Tato událost u každého jedince vzbudila odlišné reakce a pocity. Na Tachovsku se činem Jana Palacha zabýval zejména aparát OV KSČ. V Tachovské jiskře se ovšem objevila o tomto činu pouze krátká noticka související s uctěním jeho památky.¹⁰⁸

Odpovědné stranické orgány v okrese přijaly ještě v lednu 1969 několik opatření, jejichž účelem bylo zejména uklidnění veřejnosti. Jako nejdůležitější bylo chápáno projednání celé situace s řediteli škol, předsedy základních organizací působících na středních školách a seznámení se s postoji studentů v Tachově, Stříbře a v Plané.¹⁰⁹

Pokud bychom se podívali, jak tato opatření měla v regionu konkrétně fungovat, zjistíme následující. Ředitelé škol byli seznámeni s rozhodnutím předsedy Západočeského krajského národního výboru (ZKNV) nekonat kvůli události schůzky studentů a dále se zabývali, jak reagovat na možné požadavky ze strany studentů. Studenti však žádné akce, až na výjimky, nekonali. Kromě Střední všeobecné vzdělávací školy v Tachově nebylo v žádné jiné škole v okrese povědomí o dopisu Jana Palacha. Jeho opis byl předsednictvu OV KSČ znám a byl přiložen k uvedenému zápisu.

Během večera o činu jednala Okresní rada Unie středoškoláků a učňů v Tachově (ÚSU) a ta připravovala akce k uctění Palachovy památky např. čestnou stráž u fotografie J. Palacha na náměstí v Tachově. Dále ÚSU vydala prohlášení, v němž vyjádřila úctu k životu a oslovovala veřejnost s apelem, že je potřeba bojovat živí. Dále zveřejnila 11. požadavků, mezi nimiž bylo např. zrušení cenzury nebo revize smlouvy „O dočasném pobytu vojsk SSSR na našem území“. V nedaleké Plané byla rozšířena jiná verze dopisu J. Palacha než ta oficiální. Byla doplněna o požadavek odchodu některých státních a stranických funkcionářů (V. Biřák, A. Indra, D. Kolder a další) viz příloha č. 10.

Diskuze v základních organizacích strany již tak jednoznačná nebyla a někteří členové spíše inklinovali k tomu vnímat čin jako přitěžující okolnost a rozptylování od současných úkolů. Někteří nesouhlasili i se současnou reakcí a činností studentů. Hlavní úkolem bylo udržet v okrese klid.

---

108 *Důstojně, s úctou a v klidu* In: Tachovská jiskra, roč. XX., č. 4, 31. ledna 1969, s. 1.

109 SOkA Tachov, OV KSČ Tachov, inv. č. 930 Zápis z 27. zasedání POV KSČ ze dne 22. 1. 1969, karton 61.

Úkolem stranického aparátu bylo zejména zamezit dalšímu šíření Prohlášení, zabránit veřejným akcím studentů (popř. konat je jen v uzavřených prostorách) a být v kontaktu s řediteli škol a předsedy základních organizací na školách. Ve Stříbře se rozhodla skupina mladých lidí uskutečnit pietní akci na náměstí. Pro vyřešení této situace byli do Stříbra vysláni pracovníci aparátu OV, kteří chystané akci zabránili. Žádost studentů o přidělení prostoru pro konání pietního shromáždění byla zamítnuta, ale na základě jednání OV KSČ a ONV bylo jejich žádosti nakonec vyhověno. Situace ve Stříbře byla ale i nadále napjatá a byla ze strany stranických orgánů sledována. Rovněž bylo ihned zjišťováno, kdo je pravděpodobně hlavním iniciátorem pietního shromáždění.

Mezi názory komunistů na celou situaci ohledně smrti J. Palacha se lze dočíst např. „*u mladých se projevuje touha po dobrodružství*“, „*studenti mají hodně pravdy, záměry se naplňují pomalu*“, „*10 let jsme věděli, že je nesprávné složení akademiků na VŠ, nic jsme nedělali*“, „*ze Západu se mladí dovídají informace o nás dříve než z našich sdělovacích prostředků*“, „*neudělali jsme nic činorodého, demokracii, kterou jsme zavedli, k ničemu nevede*“, „*obava, aby hnutí studentů nebylo zneužito*“ a další.

3.3.2 Opatření na jaře 1969

Po nepokojích, které reagovaly na československé vítězství v hokeji, svolalo i předsednictvo OV KSČ v Tachově mimořádné zasedání, na němž byli jeho účastníci seznámeni se stanoviskem ústředního výboru o politické situaci v zemi. Okresní velitel Veřejné bezpečnosti (VB) podplukovník B. Valenta sděloval, že v okrese nedošlo k žádným negativním reakcím a bylo potvrzeno, že většina obyvatel okresu násilnosti a vandalství v jiných částech republiky odsuzuje a důstojně projevila sportovní radost z výsledků v hokeji.¹¹⁰

V dubnu po nahrazení A. Dubčeka G. Husákem ve funkci 1. tajemníka KSČ, bylo prakticky okamžitě svoláno mimořádné zasedání předsednictva OV KSČ Tachov. Zde byli přítomní seznámeni s obsahem porady Krajského výboru KSČ k současné situaci v souvislosti s přípravou pléna ÚV KSČ a pokyny k zabezpečení okresu. Všichni byli zavázáni k zachování pořádku a eliminování provokací. Při udržování pořádku se počítalo s lidovými milicemi, aktivně se měli zapojit rovněž státní orgány v čele s předsedou ONV. Ten měl dohodnout s řediteli škol v Tachově, v Plané a ve Stříbře opatření pro ochranu veřejného pořádku. Byl

---

110 SOkA Tachov, OV KSČ Tachov, inv. č. 936 Zápis z 32. mimořádného zasedání POV KSČ ze dne 2. 4. 1969, karton 62.

vysloven souhlas s nasazením členů z OV KSČ do některých závodů kvůli navázání kontaktů s předsedy základních organizací, získání informací o situaci, předcházení panice a konfliktům, proti zneužití byl také zajištěn místní rozhlas po drátě v Tachově.¹¹¹ Žádné akce, proti nimž by bylo potřeba zasáhnout, se ale v okrese nekonal.

3.3.3 Emigrace z ČSSR

Po vstupu vojsk Varšavské smlouvy na území Československa se poměrně velký počet obyvatel rozhodl emigrovat za hranice. O vlně emigrací byly samozřejmě důvěrně zpraveny i okresní stranické orgány. Z okresu Tachov emigrovalo do zahraničí od 1. ledna 1968 do 31. března 1969 56 občanů. Z celkového počtu 56 osob bylo 8 z nich členy KSČ a další 3 měli trvalé bydliště mimo okres, avšak organizováni byli v ZO KSČ na Tachovsku. Tři členové, kteří nelegálně zůstali v zahraničí, byli ze strany vyloučeni a zbylých 8 bylo ve stranickém šetření. Při bližším rozboru lze zjistit, že těchto 56 občanů se skládá z 19 jednotlivců a 13 rodin. Stranickým orgánům byly samozřejmě k dispozici i jmenné seznamy těchto obyvatel, kteří nelegálně opustili území republiky. Ve zprávě pro plénum OV byl proveden i podrobnější sociologický rozbor. Z něj je patrné, že se jednalo především o dělníky (14) a technicko-hospodářské pracovníky (7). Dále za hranice utekli učitelé (3), lékaři (7), pracovníci služeb (3), úředníci (3), studenti (5), ženy v domácnosti (2) a důchodci (3). Zbytek emigrantů tvořily děti. Většinu emigrantů bylo 18–60 let. Podle zjištění státních orgánů občané emigrovali do NSR, Kanady, Rakouska, Austrálie, USA, Anglie, Švédska, Švýcarska, Itálie, Francie a Afriky.¹¹²

3.3.4 Situace v okrese Tachov během srpnového výročí

V srpnu roku 1968 na území Československa vstoupila vojska Varšavské smlouvy s okupačními vozy. Od tohoto okamžiku uplynul již skoro celý rok a jak veřejnost, tak vedení okresu se připravovalo na možné vyhrocené události.

Okresní orgány strany udržovaly od 30. července 1969 pravidelné spojení s KV KSČ. Krajskému výboru byla z okresu dvakrát týdně zasílána zpráva o politické a bezpečnostní

---

111 SOkA Tachov, OV KSČ Tachov, inv. č. 937 Zápis z 33. mimořádného zasedání POV KSČ ze dne 17. 4. 1969, karton 62.

112 SOkA Tachov, OV KSČ Tachov, inv. č. 190 Zápis ze 17. plenárního zasedání OV KSČ ze dne 11. 7. 1969, karton 17.

situaci. Následně se od 18. srpna pravidelnost zpráv změnila denní. Zprávy byly také předávány nově vytvořené koordinační srpnové komisi při předsednictvu OV KSČ v Tachově, která se zabývala hodnocením situace a přijímala opatření.

Ve Stříbře byl svolán aktiv předsedů základních organizací s hlavním úkolem, kterým bylo zajištění klidu během výročí srpnové okupace. Mezi další úkoly patřilo zajištění náboru do Večerní univerzity marxismu-leninismu (VUML) a příprava důstojných oslav Slovenského národního povstání (SNP). Kontrolovány byly i společenské organizace a zásobování. Rovněž byly objeveny letáky napadající vojenskou prokuraturu v Táboře a letáky vyzývající k nespecifikovaným činům a likvidaci lidí.

V Tachově proběhla 5. srpna 1969 porada vedoucích hospodářských pracovníků a předsedů ZO KSČ. Hodnotila se situace v zásobování a na poradě se zabývali připravovanými provokacemi veřejnosti (např. příchod do práce v černých šatech). V noci ze 17. na 18. srpna bylo kamenem rozbito okno na budově OV KSČ. Byly zesíleny hlídky Veřejné bezpečnosti a služba Lidových milic byla posílena o příslušníky Československé lidové armády. Na poli u silnice Víchov–Černošín byl nalezen strojem psaný leták, který nálezce (traktorista) ihned odevzdal. Byly zjišťovány informace o šíření propagandy v závodě pro chov drůbeže a prasat v Tachově. Mezi lidmi kolovaly i další nepravdivé informace: „s. Dubček je zavřený“, „na hranicích připravena vojska NDR, Polska“. Kolovaly také zvěsti o tajných zasedáních vlády Německé spolkové republiky (NSR). Podle těchto zvěstí měla armáda NSR obsadit demarkační čáru z roku 1945 a tím i západ Československa.¹¹³

V den výročí 21. srpna 1969 se na OV KSČ v Tachově dostavil neznámý „soudruh Uranových dolů“ (zřejmě v podnapilém stavu) a chtěl předat svou členskou legitimaci jako protest za mrtvé v Praze. V té době docházelo k poklesu příslušníků Lidových milic (LM) na závodech z původních 164 na 113. Většina jich ubyla v jednotce Uranových dolů Vítkov II., konkrétně z 33 na 4. Zbytek příslušníků střežil během srpnových dnů objekt Deltu v Tachově, kde měly Lidové milice uloženy zbraně. Rozhodně však zbylí příslušníci odmítali nasazení do akce během srpnového výročí. Mezi příslušníky Lidových milic se objevily názory typu „proti dělníkům nepůjdeme, proti západu také ne a proti Rusům nemůžeme“. Krajský velitel Lidových milic přesto nechal provést důkladný výběr příslušníků pro střežení objektů

---

113 SOkA Tachov, OV KSČ Tachov, inv. č. 948 Zápis ze 45. zasedání POV KSČ ze dne 21. 8. 1969, karton 63.

Lidových milic a pro výběr do pohotovostních jednotek pomáhajících VB. Z toho je zřejmé, že ne všichni příslušníci milic schvalovali protesty proti okupaci.¹¹⁴

Již od 30. července 1969 byla pozornost mládeže odpoutávána od současné politické situace akcí „na pomoc Vietnamu“. Ze strany OV KSČ byl kladen důraz na politické působení na členy strany a ostatní obyvatele. Stranické organizace byly soustředěny na žňové práce a zajištění příprav k 25. výročí oslav SNP. Na konaných aktivech byli vedoucí hospodářští pracovníci a funkcionáři strany informováni o politické situaci a důležitosti splnění hospodářských úkolů. Byl stanoven aktiv propagandistů na vysvětlování očekávaných otázek v srpnu a vydán zpravodaj, který některé diskutované otázky vysvětloval. Dne 15. srpna bylo svoláno rozšířené zasedání pléna, kde se informovalo o plnění květnového pléna ÚV a červencového pléna OV. V tomto období se POV i OV KSČ zabývaly řešením účasti komunistů na protistranických akcích.

V obchodech se v průběhu srpnových dní projevoval pokles tržeb. Případ však nebyl řešen a za možnou příčinu byla pokládána pasivní resistance. Několik mladých zaměstnanců Plastimatu šlo na ranní směnu pěšky a ojediněle se vyskytovalo i nošení černých oděvů. O stávkách ve velkých městech byli pracující informováni skrze sdělovací prostředky, avšak v okrese na ně nebyla zaznamenána žádná reakce. V rámci okresu byl klid, a proto nebylo ani nutné použít jednotky Lidových milic.

Pozornost byla dále zaměřena především „na slabá místa v okrese“, tzn. velké průmyslové podniky a „odbojné“ základní organizace strany. Konkrétně se jednalo zejména o uranové doly (UD), ČSAD či největšího zaměstnavatele v okrese Plastimat. V UD byly prováděny besedy, aktivity funkcionářů a porady s cílem odvézt pozornost právě k zmiňovaným hospodářským problémům.¹¹⁵

Jak již bylo zmíněno v okresním výboru, ale i předsednictvu OV KSČ se zabývali účastí komunistů na protistranických akcích. Za takovou akci se v té době pokládalo např. šíření tzv. „Černé knihy“.¹¹⁶ Kniha se v okrese šířila v závodu Plastimat a ve škole ve Stříbře. V těchto

---

114 SOKA Tachov, OV KSČ Tachov, inv. č. 949 Zápis ze 46. mimořádného zasedání POV KSČ ze dne 29. 8. 1969, karton 63.

115 SOKA Tachov, OV KSČ Tachov, inv. č. 949 Zápis ze 46. mimořádného zasedání POV KSČ ze dne 29. 8. 1969, karton 63.

116 Knihu vydal Historický ústav Československé akademie věd na podzim roku 1968 pod názvem "Sedm pražských dnů. 21.–27. srpen 1968. Dokumentace". Nebyla k dostání v knihkupectvích, přesto do poloviny prosince 1968 vyšly informace o jejím vydání. Kvůli ní obešla VB na 800 československých institucí, jimž byla kniha zaslána, převážně archivů a knihoven, s příkazem, aby byla kniha stažena z oběhu. MACEK, Josef aj.

místech byly osoby zodpovědné za rozšiřování výtisku napomenuty, bylo jim zastaveno členství ve straně či dokonce byly vyloučeny ze strany. Ve Stříbře byl podán návrh na vyloučení některých členů z KSČ. Případ se dokonce dostal k okresnímu soudu, kterým byli iniciátoři šíření „Černé knihy“ na škole Milan Kučera a Jiří Karpíšek dne 26. září 1969 odsouzeni k podmíněným trestům na základě výše zmíněného zákonného opatření předsednictva Federálního shromáždění č. 99/1969 Sb. V závěru komise zabývající se šetřením rozmnožování „Černé knihy“ bylo v tomto případě uvedeno: *„Je třeba zdůraznit, že učitelské poslání má za cíl vychovávat v mládeži čestnost a čistý charakter a to by měla být úloha komunistů na školách“*¹¹⁷ Na zasedání předsednictva OV byla vysoce oceněna činnost státní bezpečnosti, díky které byli rozmnožovatelé Černé knihy odhaleni a OV mohlo *„řešit projevy protistranické a pravicově oportunistické a porušování stanov strany některými komunisty.“*¹¹⁸

I přes zvýšenou pozornost věnovanou zachycování ilegálních letáků a tiskovin Zpráva o politické a státněbezpečnostní situaci v měsíci srpnu na okrese Tachov uváděla seznam 18 druhů zachycených ilegálních letáků a tiskovin. Mezi nimi byly např. zahraniční časopisy (Der Spiegel), výše zmíněná Černá kniha či drobnější letáky. Počtem jednoznačně dominovaly letáky náboženského charakteru vydávané ve Švýcarsku (11 000 ks), které rozšiřovali zahraniční studenti a které se srpnovým výročí nijak nesoúvisely.

3.3.5 Kádrová práce

Důležitým momentem přispívajícím k normalizaci politické situace v okrese se stalo počínající prověřování stávajících kádrů. Podle informací OV KSČ bylo Okresní kontrolní a revizní komisí (OKRK) během roku 1969 do srpna řešeno 160 případů zrušení členství a dalších 70 případů v následujícím období. Předpokládaný počet do konce roku se pohyboval okolo 230 členů.¹¹⁹

Jako jedny z prvních probíhaly např. kádrové pohovory s řediteli škol a jejich zástupci na základě usnesení ÚV KSČ. Ty probíhaly již ve druhé polovině roku 1969 a nejpozději do 5. prosince 1969 muselo být jejich hodnocení ukončeno. Hodnocení sloužilo především

---

Sedm pražských dnů 21.–27. srpen 1968. In: *Sds.cz* [online] [cit. 25. 6. 2021]. Dostupné z: http://www.sds.cz/docs/prectete/eknihy/jma_spd.htm

117 SOkA Tachov, OV KSČ Tachov, inv. č. 953 Zápis z 50. zasedání POV KSČ ze dne 16. 10. 1969, karton 63.

118 SOkA Tachov, OV KSČ Tachov, inv. č. 949 Zápis ze 46. mimořádného zasedání POV KSČ ze dne 29. 8. 1969, karton 63.

119 Tamtéž.

ke zjišťování postojů od ledna 1968 do současnosti a to v rámci jejich veřejného vystupování a prosazování zájmů strany ve škole. Hodnocení proběhla s 26 řediteli a zástupci u škol I. cyklu a 7 řediteli u škol II. cyklu. Do 25. listopadu 1969 bylo provedeno 27 pohovorů. K prodlevám a neuzavřeným jednáním docházelo u některých jednotlivců např. kvůli objasňování odchodu syna do zahraničí či vystupování v otázkách oprávněnosti vstupu vojsk Varšavské smlouvy. Komise nedoporučila některé případy, „*pro krajně nesprávné postoje v období od ledna 1968 a zejména také proto, že nejsou vyrovnáni s těmito zásadními otázkami ani v dnešní době*“. Komise naopak kladně hodnotila sebekritická vyjádření ředitelů k vlastním postojům v předcházejícím období a „*upřímné doznávání některých omylů*“.¹²⁰

Počínající kádrování tak předznamenávalo následující normalizační období, kdy právě na prověřování obyvatel ve vztahu k postojům v roce 1968 byl kladen velký důraz.

---

120 SOkA Tachov, OV KSČ Tachov, inv. č. 956 Zápis z 53. zasedání POV KSČ ze dne 27. 11. 1969, karton 63.

Závěr

Dá se říci, že invaze vojsk Varšavské smlouvy ukončila v lidech naději na zreformování socialistického režimu. Následný proces normalizace začínající již během roku 1969 lze v Československu považovat za obnovení totalitních tendencí komunistického režimu.

Hlavním cílem práce bylo zasazení historie Tachovska v tomto zlomovém období do kontextu československých dějin reformního roku 1968 až k počátkům normalizace poměrů a počínající kádrové selekci roku 1969. Jak již bylo zmíněno v úvodu, vedení okresu svou pozornost soustředilo především na zapojování obyvatel do práce základních organizací strany a snažilo se budovat lepší životní podmínky pro růst počtu obyvatel v nedostatečně osídleném pohraničním okrese. Snad i kvůli tomu nedocházelo na Tachovsku k žádným extrémním vyhoceným situacím, jako tomu bylo ve větších městech a v centru republiky. Vývoj v okrese se dá vnímat jako postupná cesta k normalizaci poměrů bez většího vzdoru. Cíl práce zmapovat události roku 1968 a 1969 na Tachovsku v souvislostech byl splněn, a díky dostupným archiváliím uloženým ve Státním okresním archivu Tachov mohla být práce oživena jak autentickými názory některých stranických funkcionářů, tak leckdy i velice odlišnými názory veřejnosti.

V průběhu zpracování jsem se potýkala s obtížemi v podobě nedostatku literatury věnované historii Tachovska ve sledovaném období, proto jsem pro práci využívala především archiválie Okresního výboru Komunistické strany Československa v Tachově. Mezi nimi byly podstatné především zápisy ze zasedání předsednictva OV KSČ, které poskytují více podrobnějších informací o okrese než obecnější zápisy z plenárních zasedání OV KSČ.

První část práce uvádí čtenáře do prostředí Československé republiky v reformním období Pražského jara roku 1968 ukončeného okupací země sovětskými vojsky. Druhá část se zaměřuje na subjektivně vybrané zlomové události roku 1969, které vedly zemi k počátkům normalizace. Třetí část práce je vytvořena v obdobné struktuře jako částí úvodní, ale je věnována dění v tachovském okrese. Zajímavým dokumentem, který práce podrobněji rozebírá, je pohled 1. tajemníka OV KSČ na události roku 1968 optikou počínajícího roku 1969. Zajímavé jsou rovněž doklady o skutečném smýšlení některých obyvatel okresu, zachycených v řadě podkladů pro jednání OV strany.

Další výzkum by mohl na tuto práci navázat a podrobněji rozebrat dění v okrese Tachov od roku 1969 do konce roku 1971, tedy do prvních normalizačních voleb.

Summary

The Warsaw Pact army invasion ended people's hope for reforming the socialist regime. The following process of normalization, which started in 1969, can be considered as a restoration of the totalitarian tendencies of the communist regime in Czechoslovakia.

The main target of my thesis was to place the history in the Tachov region into the context with the history of the reform year 1968 to the beginnings of normalization and personnel selection in 1969 in Czechoslovakia. As was mentioned in the introduction, the district parties concentrated on better living conditions for the growth of the population in the sparsely populated area. Perhaps that is the reason why, there were no extreme situations, compare to larger cities and the centre of the republic. The development in the district can be perceived as a gradual way to normalization without much resistance. The aim of the work is was to map the events of 1968 and 1969 in the Tachov region. Thanks to available archives in the “Státní okresní archiv Tachov”, the work has been enriched by authentic opinions of some party officials and sometimes very different views of the Czechoslovak public.

I faced difficulties with the lack of literature devoted to the history of the Tachov region in the mentioned period of time, so I mainly used the archives of the “Okresní výbor Komunistické strany Československa” in Tachov. Among that the most important for my work was “zasedání předsednictva OV KSČ” which provides more detailed information about the district than the more general plenary meetings called “zápisy z plenárních zasedání OV KSČ”.

The first part of the work introduces the environment of the Czechoslovak Republic in the reform period of the Prague Spring of 1968, which ended by the Soviet occupation of the country. The second part focuses on selected significant events of 1969, which led the country to the beginnings of normalization. The third part of the work is created in a similar structure as the introductory part but it is devoted to events in the Tachov district. An interesting document, which the work discusses in more detail, is the view of the 1st Secretary of the District Committee of the Communist Party of Tachov on the events of 1968 from the perspective 1969.

Further research could start a description of further events and analyze 1969–1970 in Tachov region in more detail.

Seznam použitých zdrojů

Literatura

BÁRTA, Miloš aj. *Československo roku 1968, 2. díl: Počátky normalizace*. První vydání. Praha: Parta, 1993. 134 s. ISBN 80-901337-9-7.

BĚLINA, Pavel aj. *Dějiny země Koruny české. II., Od nástupu osvícenství po naši dobu*. První vydání. Praha: Paseka, 1992. 308 s. ISBN 80-85192-28-4.

BLÁHOVÁ, Marie. *Historická chronologie*. První vydání. Praha: Libri, 2001. 948 s. ISBN 80-7277-024-1.

ČADEK, Štěpán. *Tachov v letech 1115-2015*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 2015. 191 s. ISBN 978-80-87316-53-5.

DEJMEK, Jindřich aj. *Československo: dějiny státu*. První vydání. Praha: Libri, 2018. 951 s. ISBN 978-80-7277-572-9.

HEIMANN, Mary. *Československo: stát, který zklamal*. Petrkov, 2020. 432 s. ISBN 978-80-87595-86-2.

JANOVSKÝ, Julius. *Dějiny Československé republiky slovem a dokumenty: Od roku 1918 do roku 1992*. První vydání. Praha: S & M, 1994. 80 s. ISBN 80-901387-5-6.

JEŽEK, Vlastimil, LUKEŠ, Klement a PROKŠ, Petr. *Čas normalizace: Československo v letech 1968-1989*. První vydání. Praha: Fortuna, 1991. 43 s. ISBN 80-85298-10-4.

KOHOUTEK, Jiří a SLAVÍČEK, Jan. *Pražské jaro a normalizace jako případ zániku a restaurace totalitarismu*. In: *Jaro '68 a nástup normalizace: Československo v letech 1968-1971*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2017. 480 s. ISBN 978-80-87912-99-7.

KOLÁŘ, Pavel a PULLMANN, Michal. *Co byla normalizace?: studie o pozdním socialismu*. Vydání první. Praha: NLN (Nakladatelství Lidové noviny), 2016. 222 s. ISBN 978-80-87912-62-1.

KURAL, Václav aj. *Československo roku 1968, 1. díl: Obrodný proces*. První vydání. Praha: Parta, 1993. 207 s. ISBN 80-901337-9-7.

MACHÁČEK, Michal. Gustáv Husák. Vydání druhé. Praha: Vyšehrad, 2019. 631 s. ISBN 978-80-7601-181-6.

MARUŠÍKOVÁ, Jitka. *Rok 1968 na Tachovsku*. Plzeň, 2005. 76 s. Diplomová práce. Západočeská univerzita, Fakulta pedagogická, Katedra historie. Vedoucí práce PhDr. Alfred Hyna, CSc.

OTÁHAL, Milan. *Studenti a komunistická moc v českých zemích 1968-1989*. První vydání. Praha: Dokořán, 2003. 230 s. ISBN 80-86569-52-7.

PACNER, Karel. *Osudové okamžiky Československa*. Čtvrté, doplněné a rozšířené vydání. Praha: Plus, 2018. 741 s. ISBN 978-80-259-0871-6.

PAŽOUT, Jaroslav. *1968 - Osmičky v dějinách českých zemí: doprovodná publikace k výstavě Labyrintem dějin českých zemí*. Druhé upravené vydání. Praha: Národní archiv, 2018. 93 s. ISBN 978-80-7469-077-8.

POVOLNÝ, Daniel aj. *Den hanby 1969: 21. srpen 1969 v ulicích českých a moravských měst*. První vydání. Praha: Mladá fronta, 2019. 303 s. ISBN 978-80-204-5497-3.

RATAJ, Jan a HOUDA, Přemysl. *Československo v proměnách komunistického režimu*. První vydání. Praha: Oeconomica, 2010. 455 s. ISBN 978-80-245-1696-7.

TOPINKA, Jiří. *České pohraničí 1948–1960 a takzvaná akce dosídlení*. In: *Soudobé dějiny* Roč. XII/3–4. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2005. ISSN 1210–7050.

Universum: všeobecná encyklopedie. První vydání. Praha: Odeon, 2002, ISBN 80-207-1114-7.

VANČURA, Jiří. *Naděje a zklamání: Pražské jaro 1968*. Druhé vydání, v Mladé frontě první. Praha: Mladá fronta, 1990. 157 s. ISBN 80-204-0179-2.

Periodika

Tachovská jiskra. Ročník XIX. 1968.

Tachovská jiskra. Ročník XX. 1969.

Prameny

Státní okresní archiv Tachov, KSČ — okresní výbor Tachov, Zápisy z plenárních zasedání 1968-1969, kartony 15-17.

Státní okresní archiv Tachov, KSČ — okresní výbor Tachov, Zápisy ze zasedání předsednictva OV 1968-1969, kartony 60-64.

Zprávy Státního úřadu statistického. Volby do ústavodárného Národního shromáždění dne 26. května 1946, roč. XXVII (1946), řada B, č. 4–6

Internetové zdroje

ADAMEC, Jan. Maďarsko 1956 – od reformy socialismu k národnímu povstání. In: *Ustrcr.cz* [online] [cit. 20. 6. 2021]. Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/data/pdf/publikace/securitas-imperii/no24/082-122.pdf>

BLAŽEK, Petr. Okupační propaganda na československém území po 21. srpnu 1968 In: *Minulost.cz* [online]. [cit. 24. 6. 2021]. Dostupné z: <https://www.minulost.cz/pdf/blazek-petr-propaganda.pdf>

CYSAŘOVÁ, Jarmila a SÍGL, Miroslav. Kalendárium roku 1968 prosincové události. In: *Totalita.cz* [online]. [cit. 19. 6. 2021]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/kalendar/kalend_1968_12.php

EBRAHIMI, Arian. Pendrekový zákon umožňoval komunistům vyhazovy z práce i urychlené vězení: Dubčekův podpis znamenal konec nadějí. In: *G.cz* [online] 22. 8. 2019

[cit. 20. 06. 2021]. Dostupné z: <https://g.cz/pendrekovy-zakon-umoznoval-komunistum-vyhazovy-z-prace-i-urychlene-vezeni-dubcekuv-podpis-znamenal-konec-nadeji/#comments>

HOPPE, Jiří. Listopadové plénum ÚV KSČ. In: *Abicko.avcr.cz* [online] 14. 11. 2008 [cit. 08. 06. 2021]. Dostupné z: <http://abicko.avcr.cz/2008/11/03/>

MACEK, Josef aj. Sedm pražských dnů 21. - 27. srpen 1968. In: *Sds.cz* [online] [cit. 25. 6. 2021]. Dostupné z: http://www.sds.cz/docs/prectete/eknihy/jma_spd.htm

MACEK, Josef aj. Sedm pražských dnů 21. - 27. srpen 1968. In: *Sds.cz* [online] [cit. 25. 6. 2021]. Dostupné z: http://www.sds.cz/docs/prectete/eknihy/jma_spd.htm

MACH, Vladimír. Antonín Kapek. In *Totalita.cz* [online] [cit. 14. 06. 2021] Dostupné z: http://www.totalita.cz/vysvetlivky/o_kapeka.php

MACH, Vladimír. Drahomír Kolder. In *Totalita.cz* [online]. [cit. 14. 06. 2021] Dostupné z: http://www.totalita.cz/vysvetlivky/o_kolderd.php

MACH, Vladimír. Josef Špaček. In *Totalita.cz* [online] [cit. 24. 06. 2021] Dostupné z: http://www.totalita.cz/vysvetlivky/o_spacekj.php

MACH, Vladimír. Klub bývalých politických vězňů (K231). In *Totalita.cz* [online]. [cit. 24-06-2021]. Dostupné z: <https://www.totalita.cz/vysvetlivky/k231.php>

Parlamentní knihovna a Archiv Poslanecké sněmovny. Osmičková" výročí VIII - Smlouva o dočasném pobytu vojsk 1968. In: *Psp.cz* [online]. 16. 10. 2018 [cit. 07. 06. 2021]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=1701&z=11883>

RŮŽIČKA, Daniel. Manifest 2000 slov. In *Totalita.cz* [online]. [cit. 11. 06. 2021]. Dostupné z: <http://www.totalita.cz/vysvetlivky/2000slov.php>

RŮŽIČKA, Daniel. Oldřich Švestka. In *Totalita.cz* [online] [cit. 14. 06. 2021]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/vysvetlivky/o_svestkao.php

RŮŽIČKA, Daniel. Úřad pro tisk a informace. In: *Totalita.cz* [online]. [cit. 07. 06. 2021]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/vysvetlivky/cenzura_04.php

ŠACH, Jan. Vojenské cvičení ŠUMAVA, předzvěst konce Pražského jara '68. In: *Vhu.cz* [online]. 04. 08. 2014 [cit. 14. 06. 2021]. <http://www.vhu.cz/vojenske-cviceni-sumava-predzvest-konce-prazskeho-jara-68/>

ŠILHÁN, Věněk. Zkušenost srpna 1968. In *Listy.cz* [online]. [cit. 14. 06. 2021]. Dostupné z: <http://www.listy.cz/archiv.php?cislo=124&clanek=041222>

ŠVEJDOVÁ, Zuzana. Znovu 68: Pražské jaro nezůstalo bez povšimnutí. Dopis států Varšavské smlouvy vyjadřuje zneklidnění. In: *Radiozurnal.rozhlas.cz* [online]. 14. 07. 2018 [cit. 06. 06. 2021]. Dostupné z: <https://radiozurnal.rozhlas.cz/znovu-68-7542248/5>

ZOUBEK, Ondřej. Hokej byl tehdy více než sport. Holík si přelepil hvězdu a zasypal brankáře nadávkami In: *Sport.aktualne.cz* [online] 17. 4. 2020 [cit. 19. 06. 2021]. Dostupné z: <https://sport.aktualne.cz/hokej/hokejova-reprezentace/cssr-proti-sssr-ms-1969/r~84b5b8924fea11e9ad610cc47ab5f122/v~sl:1ab139fd87e01ed47c8a4014290f60e9/>

Seznam použitých zkratk

ČSAD	Československá státní automobilová doprava
ČSM	Československý svaz mládeže
ČSSR	Československá socialistická republika
JZD	Jednotné zemědělské družstvo
K 231	Klub bývalých politických vězňů
KAN	Klub angažovaných nestraníků
KSS	Komunistická strana Slovenska
KSSS	Komunistické strany Sovětského svazu
KV	Krajský výbor
LM	Lidové milice
NDR	Německá demokratická republika
NSR	Spolková republika Německo
ONV	Okresní národní výbor
OSN	Organizace spojených národů
OV	Okresní výbor
POV	Předsednictvo okresního výboru
SNP	Slovenské národní povstání
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
StB	Státní bezpečnost
UD	Uranové doly
ÚSU	Unie středoškoláků a učňů
ÚV	Ústřední výbor

VB	Veřejná bezpečnost
VUML	Večerní univerzita marxismu-leninismu
ZKNV	Západočeského krajského národního výboru
ZO	Základní organizace

Seznam příloh

Příloha č. 1: Pohled na příjezd okupačních vozidel v Plané

Příloha č. 2: Vůz okupační armády v blízkosti vlakového nádraží v Plané

Příloha č. 3: Nápis v blízkosti bývalých uhelných skladů v Plané

Příloha č. 4: Kašna s nápisem na náměstí Svobody

Příloha č. 5: Nápis na plotě v Plané

Příloha č. 6: Propagace hesel na „Škodě 1201 Sedan“

Příloha č. 7: Zátarasy a nápisy na budově plánské polikliniky

Příloha č. 8: Nápisy na budově plánské polikliniky zblízka

Příloha č. 9: Nápis na stěně v Plané

Příloha č. 10: Přílohy k zasedání předsednictva OV KSČ (dopis Jana Palacha, stanovisko Unie středoškoláků a učňů v Tachově, prohlášení Unie středoškoláků a učňů v Tachově a falešná verze Palachova dopisu)

Příloha č. 1

Pohled na příjezd okupačních vozidel v Plané¹²¹

---

121 Soukromý archiv autorky.

Příloha č. 2

Vůz okupační armády v blízkosti vlakového nádraží v Plané¹²²

---

122 Soukromý archiv autorky.

Příloha č. 3

Nápis v blízkosti bývalých uhelných skladů v Plané¹²³

---

123 Soukromý archiv autorky.
(Překlad z ruského jazyka „U nás není pro vás místo, jděte domů, je to naše záležitost“)

Příloha č. 4

Kašna s nápisem na náměstí Svobody¹²⁴

---

124 Soukromý archiv autorky.
(Překlad z ruského jazyka „Jděte domů“)

Příloha č. 5

Nápis na plotě v Plané¹²⁵

---

125 Soukromý archiv autorky.

Příloha č. 6

Propagace hesel na „Škodě 1201 Sedan“¹²⁶

---

126 Soukromý archiv autorky.

Příloha č. 7

Zátarasý a nápisy na budově plánské polikliniky¹²⁷

---

127 Soukromý archiv autorky.

Příloha č. 8

Nápisy na budově plánské polikliniky zblízka¹²⁸

---

128 Soukromý archiv autorky.
(Překlad z ruského jazyka „Jděte jíst svůj chleba!!!“)

Příloha č. 9

Nápis na stěně v Plané¹²⁹

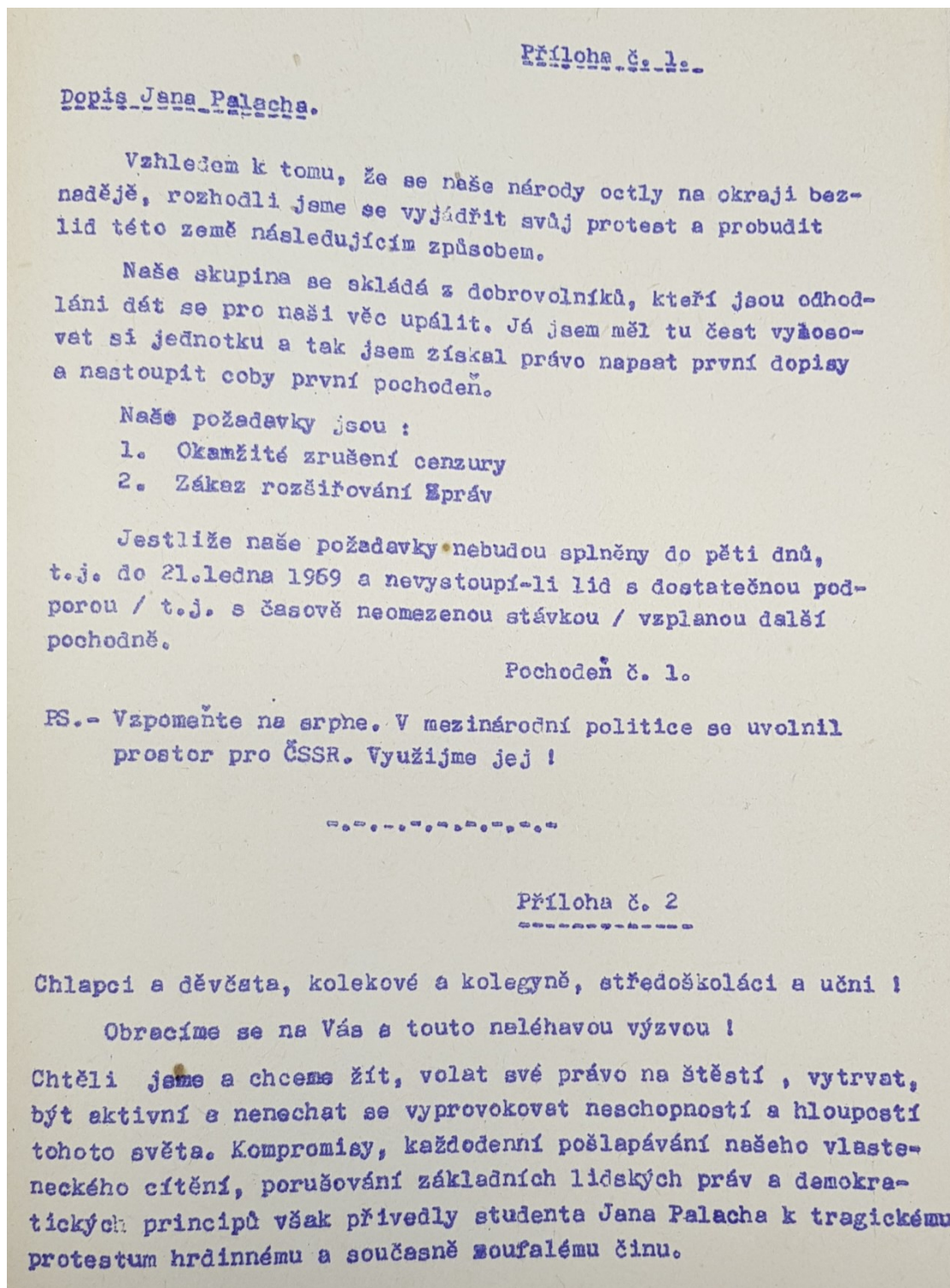

---

¹²⁹ Soukromý archiv autorky.
(Překlad z ruštiny „Jděte domů, tohle je naše záležitost. U nás pro vás není místo.“)

Příloha č. 10

Přílohy k zasedání předsednictva OV KSČ (dopis Jana Palacha, stanovisko Unie středoškoláků a učňů v Tachově, prohlášení Unie středoškoláků a učňů v Tachově a falešná verze Palachova dopisu)¹³⁰

130 SOKA Tachov, OV KSČ Tachov, inv. č. 930 Zápis z 27. zasedání POV KSČ ze dne 22. 1. 1969, karton 61.

Jsme hluboce otřeseni, rozhořčeni a ž a l u j e m e
žalujeme své vlasti, svým předkům, a lidu této země za všechny
mladé lidi, neboť my všichni poneseme celým svým životem
odkaz tragické pochoďně Jana Palacha.

Žalujeme několik cizích politiků a desítky jejich po-
mahačů. Budou věčnou ostudou země Jana Husa, J.A!Komenského,
T.G.Masaryka, generála Svobody i ostudou země, v níž žijí
miliony odhodlaných.

Žalujeme dogmatické myšlení politiků.

Obviňujeme i sami sebe, že jsme nebyli dosti aktivní,
že necháváme tuto zemi a naše kamarády bez naděje.

S l i b m e s i , že svým dalším životem zabráníme
příčinám zoufalství.

Žijme a bojujme, neboť jen živí máme myšlenky a s nimi
nám zůstává i naděje na pokrok. Jedině živí můžeme měnit
tento svět.

Uvědomujme si, že teprve před několika dny byla ustavena
první československá vláda, kterou důrazně žádáme o řešení
všech věcí, které nás tolik tíží.

Situace v zemi zůstává velmi složitá. Proto je třeba :

1. Vytvořit akční jednotu středoškoláků, učňů, učitelů,
mistrů, vychovatelů s vysokoškoláky a odborovými organi-
zacemi zaměstnanců školství a vědy.
2. Vyvarovat se neorganizovaných a nekoordinovaných akcí
jednotlivých škol, učňovských zařízení nebo skupin mla-
dých lidí
- 3- Vytvářet akční výbory ve spolupráci s učiteli, mistry
a vychovateli na každé škole, učilišti, domově mládeže
a při okresních radách USU, respektovat jejich příkazy.
4. Navázat rychlé spojení základních článků okresních rad
USU a národního centra.

5. Ověřovat informace ! Bojovat proti fámám a provokacím!
6. Informovat na schůzích, ve třídách a dílnách všechny středoškoláky a učně a pokud možno nenarušovat chod výuky.
7. Základní potřebou dne je spolupracovat s vysokoškolskými centry a odborovými organizacemi, zachovávat solidaritu s vysokoškoláky, dělnictvem a učitelstvem a v případě nutnosti organizovat společně koordinované akce.
8. Věnovat všestranně pomoc dětem a starým lidem v případě ohrožení zásobování a dopravy.

Když jednou vytryskne svoboda v duši
člověka, bohové proti takovému člověku
nic nezmohou.

J.S.Sartre

Za předsednictvo Unie středoškoláků a učňů Aleš Vaněk.
Projednáno s předsednictvem Svazu vysokoškolského studentstva
Čech a Moravy
Praha dne 19.ledna 1969 ve 14,30 hod.

---,---,---,---,---,---,---,---,---,---,---,---,---,---,---

Příloha č. 3

Prohlášení vedení Okresní rady Unie středoškoláků a učňů
Tachov ke studentům a učnům okresu.

Vážení kamarádi, kamarádky, kolegové !

V neděli odpoledne dotlouklo srdce našeho kamaráda
Jana Palacha. Tento mladý člověk žil pro vlast a pro náš
národ položil svůj život. Vysoce si vážíme jeho činu a
skládáme se s úctou před jeho památkou. Je věčná a nehynoucí.

Jenda Palach zemřel. Zůstal nám však jeho odkaz. Stůjme
pevně za ním, nezraďme jej ! Naše zrada na ideálech Jana
Palacha by mohla být onou jiskrou, která by zapálila další
"pochodně" ! Není jich třeba. Národ, jehož příslušník pro-
kázal tolik morální čistoty neustoupí. Náš boj není ztracen.
Chceme jej dobojovat a vyhrát ! To dokáží jen živí lidé.
Proto dnes stavíme před naše představitele tyto požadavky :

1. Okamžité zrušení cenzury
2. Zákaz rozšiřování tiskovin Zprávy a aktivní rušení pirátského vysíláče "Vltava".
3. Uskutečnění demokatických voleb do NV všech stupňů nejpozději do konce roku 1969.
4. Ve smyslu usnesení listopadového pléna ÚV KSČ požadujeme, aby odešli z veřejných funkcí lidé, kteří nepoživají důvěry stranické a občanské veřejnosti. Považujeme za dále neúnosné, aby ve vrcholných orgánech KSČ, jako vedoucí síly naší společnosti stáli lidé typu Vasila Bilaka, Aloise Indry, Drahomíra Koldera a jim podobní.
5. Domníváme se, že vzniklou situaci je schopen řešit pouze urychleně svolaný XIV. sjezd KSČ.
6. Vyslovujeme požadavek, aby ze svých funkcí nebyli postupně odvoláváni lidé spjatí s pořádkovou politikou. V souvislosti s tím poukazujeme na případ plk. Emila Zátopka a žádáme, aby se tento člověk, který je našim vzorem okamžitě vrátil do svých funkcí na ministerstvu národní obrany.
7. Požadujeme federální shromáždění, aby okamžitě řešilo vzniklou situaci a předložilo konkrétní návrhy k jejímu překonání. Chceme, aby v masově komunikačních prostředcích vystoupili naši představitelé a objasnili své názory na řešení nynějšího stavu.
8. Klademe důraz na průběh oboustranných informací mezi vedením strany a státu a mezi veřejností. Domníváme se, že jedině tyto nezkreslené informace zabrání dalšímu narůstání rozporů, které by ve svých důsledcích mohly vyústit v tragický konflikt.
9. Požadujeme revizi smlouvy " O dočasném pobytu vojsk SSSR na našem území " Chceme, aby byl pevně stanoven termín odchodu těchto vojsk. Pobyt vojsk SSSR a vměšování představitelů SSSR do našich záležitostí považujeme za základní příčinu vzniklé situace v naší zemi.
10. Požadujeme, aby všechny politické činy v naší zemi byly vedeny v souladu se "Všeobecnou deklarací lidských práv".
11. Stavíme se důrazně proti akcím vůči těm studentům, kteří provádějí kritiku naší společnosti, nebo jejího politického vedení. Jsme přesvědčeni o právu každého občana této země podílet se na řízení společnosti a vycházející z tohoto faktu obracíme se na Ministerstvo mládeže a sportu se žádostí o urychlené řešení našich otázek a důsledné řešení našich požadavků ve vládních orgánech.

Domníváme se, že řešení těchto otázek je základem uklidnění situace a k počátku řešení vzniklých problémů. Jsme ochotni o svých požadavcích kdykoliv diskutovat, ale jsme zároveň odhodláni své požadavky hájit všemi prostředky. Chceme, aby naše budoucnost byla jasná a abychom nemuseli mít strach z příštích dnů.

Tachov 20. ledna 1968

Vedení Okresní rady Unie středoškolačů a učňů Tachov

- I. Dopis škole
- II. Dopis čs. spisovatelům
- III. Dopis redakci "Práce"

Vzhledem k tomu, že se naše národy ocitly ve svízelné situaci a na pokraji odevzdanosti v osud, rozhodli jsme se vyjádřit svůj postoj a probudit svědomí národa následujícím způsobem. Naše skupina se skládá z dobrovolníků, kteří jsou odhodláni se dát pro svobodu a demokracii v ČSSR doslova upálit.

Já jsem měl tu čest vylosovat si jednotku a tím jsem získal právo napsat tyto dopisy a nastoupit co by první pochodeň. Naše požadavky jsou : okamžité zrušení cenzury a /odvolání některých lidí, kteří nemají důvěru lidu, t.j. pana Štrugala, Bilaka, Indry, Koldera, Jakeše, dále nahrazení Jana Pelnáče generálem Pavlem a zahájení soudního přelíčení s bývalým náměstkem ministra vnitra Šalgovičem/ a zákaz rozšiřování Zpráv. V případě, že tyto požadavky nebudou do pěti / 5-ti/ dnů splněny a lid této země pro jejich pro- sazení nevstoupí do generální stávky, pak vzplanou další pochodně. Uvědomte si, že jsou to možná právě vaši synové a vaše dcery, naši drazí, kteří se mají změnit v pochodně a že jejich životy jsou ve vašich rukou. Můžete se stát spasi- teli, ale i vrahy. Pracující z ČKD Praha chci upozornit, že jsou mezi námi i jejich děti !

S pozdravem Pochodeň 1

P.S. Ale já věřím, že naše národy více světla potřebovat nebudou.